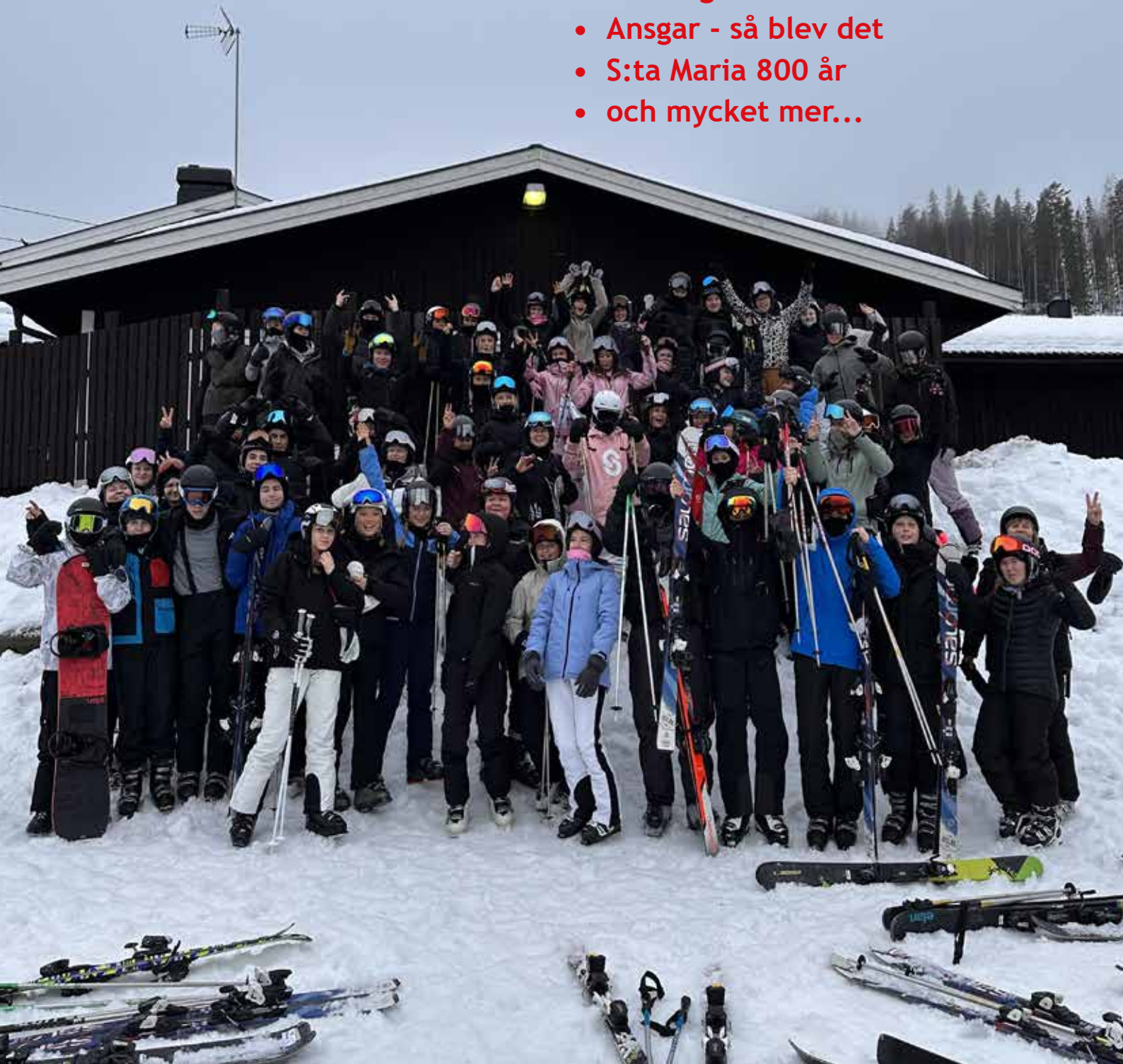

Svenska kyrkan

Innehåll i detta nummer:

- **Pastorat startar begravningsbyrå**
- **Mässan i Hejnum samlar bygden**
- **Visby stadsmission blir Gotlands**
- **Om kriget kommer...**
- **Ansgar - så blev det**
- **S:ta Maria 800 år**
- **och mycket mer...**

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

Ledare	3
Gute på glid	3
Kan kyrkan driva begravningsbyrå?	4
Bilder från Ukraina 2014	7
I Hejnum möts man i kyrkan	8
På Gotlands sjukhem trivs man	12
Kyrkovalet närmar sig	15
Det byggs och det görs affärer	16
Rapport från Egendomsnämnden	19
Är kyrkan beredd om det blir krig?	20
Ekonomiutbildning för kyrkoherdar	23
Eva Stibe var först - prästvigdes 1980	24
Juana Baumann prästvigs	28
Fardhem-Garde blir ett pastorat	29
Visby stadsmission blir Gotlands stadsmission	30
Ansgar -blev bättre än vad det var tänkt	32
Stiftskansliet omorganiserar och nyanställer	35
Alla tiders Maria 800 år	36
Åsa Höjer - om svenskhet - krönika	40
Walter Wiklund - längsta SKUT inhopparen	42
Notiser	43
Kalendarium	44

Nästa nummer av Gårdskorset kommer i mitten av juni. Har du önskemål om artiklar eller har andra synpunkter, hör av Alla texter och foton i Gårdskorset, om inte annat anges, är skrivna och tagna av Lars Bäckman.

Bildgåta sista sidan: Roma kyrka, konstnär är Per-Erik Nilsson, arkitekten som bl a ritade Visborgskyrkan och katolska kyrkan i Visby.

Ni är jordens salt...

Biskop Erik Eckerdal.
Foto: Linda May Dahlström.

I Jesu berömda Bergspredikan (Matt 5–7) säger Jesu att vi kristna är och har uppdraget att vara jordens salt (Matt 5:13). Det är en tydlig bild av att vi kristna behöver leva och arbeta så att hela samhället blir mer välsmakande. Eller med andra ord, blir ett bättre,

mer rättfärdigt och godare samhälle som hjälper människor att växa och bli till den Gud har tänkt dem att vara och bli. Jesus predikar i överensstämmelse med en lång judisk tradition som såg sitt uppdrag bredare än endast det egna folket. Så är det också med kyrkan, som primärt inte endast finns till för sin egen skull utan för alla andra. Profeten Jeremia skriver att "gör allt för att den stad jag har deporterat er till skall blomstra, och be till Herren för den. Ty dess välgång är er välgång." (Jer 29:7–11). I den mission för Visby stift som antagits av stiftsstyrelsen beskrivs detta som "med Jesus Kristus i livets tjänst för att bygga det goda samhället" och innefattar allt som kyrkan gör. När vi ber och firar gudstjänst och möter vår skapare och uppståndne herre Jesus Kristus, när vi undervisar barn, ungdomar och vuxna om det kristna livet och vägen till ett gott liv, när vi utvecklar vårt arbete så att vi på olika sätt kan hjälpa fler människor i själavård, med bostäder, med akut hjälp eller på olika sätt. Det viktigaste uttrycket för att kyrkan är jordens salt är när var och en av oss ger vidare det vi tagit emot från Gud i vårt arbete i, i våra familjer och i vår fritid. Men även när kyrkan

som institution utvecklar kyrkans andliga och materiella förvaltning så att kyrkans liv och kultur kan växa och alltmer bidra till ett gott samhälle i enlighet med Guds vilja. I detta nummer av Gårdskorset beskrivs något av utvecklingen under 2024 och framåt. Vi möter några av de initiativ som sker runt omkring i vårt stift. Exempelvis kan vi glädjande nog se en stor ökning av antalet konfirmander. Roma Klosters pastorat har startat Kyrkans begravningsbyrå. I Hejnum kyrka firas numera mässa varje söndag med positiva erfarenheter. Norra Gotlands pastorat har framgångsrikt sänkt energiförbrukningen och projekterar för att bygga lägenheter. Visby stadsmission har utvecklats till en regional Gotlands stadsmission med pastorat och församlingar som medlemmar och med syftet att utveckla det diakonala arbetet över hela ön och som ett komplement till vad som redan sker i våra församlingar. Stiftsstyrelsen fattade under 2024 beslut om att förvärva Gotlands sjukhem. Sedan 1869 har Gotlands sjukhem bedrivit äldreomsorg med hög kvalitet, vilket nu kan fortsätta i Visby stifts regi. Inom Egendomsnämnden bedrivs fler projekt för att utveckla förvaltningen och bidra till Visby stifts utveckling. Åsa Höjer berättar om erfarenheter av fundraising och hur hon arbetar med detta inom våra församlingar i utlandet.

Tillsammans och enskilt ber och arbetar vi så för att bygga upp kyrkan, Kristi kropp, på Gotland så att våra lokala socknar/församlingar och samhällen kan blomstra och glädjen växa. Till detta har vi som kristna och som församlingar mycket att bidra.

+Erik

Omslagsbild:

Gute på glid – 59 konfirmander i skidbacken!

Hela 59 konfirmander från Visby domkyrkoförsamling tillbringar fem dagar på Rättviks stiftsgård. Skidåkning blir det så klart, men också dop.

- Vi har femton ungdomar som inte är döpta och de har valt att döpa sig under dessa dagar, berättar domkyrkopedagogen Pia Toftenius.

Antalet konfirmander har under årskurs 2024/25 ökat rejält i Visby domkyrkoförsam-

ling. Med 116 inskrivna i höstas så är det rekord. Men det ökade intresset märks också i flera av landsortsförsamlingarna.

- Vi gjorde en större satsning i år. I vår tidning Hej Visby hade vi ett konfirmationstema och så satsade vi lite extra på sociala medier. Det här var utöver det brev som vi alltid skickar hem till alla ungdomar i rätt ålder, förklarar Pia Toftenius.

Kan kyrkan driva en begravningsbyrå? Ja, naturligtvis - det gör man i Romaklosters pastorat

I november i fjol startade Romaklosters pastorat en begravningsbyrå. Nog blir man lite nyfiken på varför, hur det har gått och reaktionerna på detta. Jag besöker kyrkoherde Victoria Svärd Wärme för att ta reda på det.

- Nej, det är inget nytt att kyrkan har en begravningsbyrå. I Västansfors Västervåla församling i Fagersta har man i år 20-års jubileum med att driva en begravningsbyrå, säger kyrkoherde Victoria Svärd Wärme, och fortsätter: Och det är bara ett av alla företag som församlingen driver; förskola, skola, vårdcentral och behandlingshem är andra.

Svenska kyrkan har sedan tjugofem år uppdraget att vara huvudman för begravningsverksamheten. Det innebär att anordna såväl begravningsplats och krematorium som ceremonilokaler för kyrklig- och borgerlig jordfästning. Det här är en uppgörelse från år 2000 då Svenska kyrkan skildes från staten. Att kyrkan har detta uppdrag anser Sveriges auktoriserade begravningsbyråer rimmar falskt med att kyrkan samtidigt driver begravningsbyråer. Men Kyrkomötet tycker tvärtom.

”Vi behövde fler ben att stå på. Då låg detta alternativ nära till hands”

På kyrkomötet 2022 beslutades nämligen att Svenska kyrkan fullt ut skulle stå bakom församlingar som önskade öppna begravningsbyråer. Hittills har sexton församlingar startat sådan verksamhet och det inom ramen för det som heter Kyrkans begravningsbyrå.

- Vi är ett av dessa företag som är franchise-tagare hos Kyrkans begravningsbyrå. Det är där vi har fått utbildning och även får administrativt stöd om så behövs, berättar Victoria vidare.

Utöver dessa sexton begravningsbyråer finns det ett par församlingar som driver egen begravningsverksamhet men är inte kopplade till Kyrkans begravningsbyrå.

- Vi hade lyssnat på vår biskop och så klart också insett själva att vi måste skaffa andra inkomster än bara medlemsavgifter för att

Invigning av begravningsbyrå. Foto: Linda May Dahlström. Bild till höger, foto: Lars Bäckman.

kunna driva vår verksamhet. Vi behövde helt enkelt fler ben att stå på. Då låg detta alternativ nära till hands, förklarar Victoria beslutet att bli företagare.

Men hur gör man som pastorat om man vill starta ett företag och att intäkterna ska komma pastoratet till del?

- Det undrade jag också! För min del började det med att jag lyssnade på en podd, Samtal i sakristian, där kyrkoherde Henrik Rydberg talade om just detta, att som kyrka driva företag, vilket han verkligen har erfarenhet av från Fagersta Västanfors församling. De gav sig tidigt in i entreprenörbranschen. Henrik Rydbergs tankar var så intressanta att vi bjöd hit honom och insåg nästan omedelbart att det här var en inriktning som skulle kunna fungera bra för oss. Att vi även hade två klockare som hade arbetat på begravningsbyrå underlättade beslutet. När tankarna hade mognat hos oss förankrade vi det hos våra förtroendevalda som stöttade idén.

Victoria och två anställda i pastoratet började med att gå en introduktionsutbildning hos Kyrkans begravningsbyrå i Fagersta. En begravningsbil köptes in och den 15 november i fjol så invigdes företaget.

”...den 15 november i fjol så invigdes företaget.”

- Men dessförinnan hade jag i god tid bjudit in de andra fem begravningsbyråerna på Gotland för att informera om våra planer. Alla kom utom en. De blev nog lite överraskade, säger Victoria.

Men det blev egentligen inga diskussioner eller ifrågasättande om huruvida kyrkan kan driva sådan konkurrerande verksamhet. Det

var först ett par dagar senare i en lokaltidningsartikel som denna diskussion kom upp, men det la sig nästan genast.

- Här på Gotland med ett begränsat antal invånare så kan konkurrens upplevas hotfullt. Men jag måste säga att det fungerar oerhört professionellt mellan oss och de övriga begravningsbyråerna. Det har inte på något sätt påverkat hur vi till exempel arbetar tillsammans vid en begravning; där är det begravningsceremonin som är i fokus. Men jag kan förstå att de kan känna oro, men jag tror inte vi kommer konkurrera ut någon. Vi är ett komplement.

Sveriges begravningsbyråer har i olika sammanhang uttalat att de anser att det är olämpligt att kyrkan driver begravningsbyråer när de samtidigt har statens uppdrag att vara huvudman för begravningsverksamheten. De menar att det finns en stor risk att man blandar ihop myndighetsutövning med kommersiell verksamhet. De ser Kyrkans begravningsbyrå som en osund konkurrent till de små begravningsbyråerna i och med att kyrkan har en särställning då de redan har ansvar för krematorier,

kyrkogårdar och lokaler för både kyrkliga och borgerliga ceremonier. Sveriges begravningsbyråer har även ifrågasatt ur etisk synvinkel om man verkligen kan vara kyrka, ha sorgesamtal med anhöriga och samtidigt bedriva begravningsverksamhet.

- Vi har vattentäta skott mellan vad som hänger samman med begravningsavgiften och det uppdraget; och att driva begravningsbyrå. Jag vill säga att det finns ingen risk för sammanblandning. Om anhöriga ringer till mig eller annan präst, att någon närstående gått bort, har de nästan alltid redan ringt till en begravningsbyrå. Det jag får börja med är att fråga vilken kyrka och om det ska vara

själaringning. Sen är jag snabb med att uppmåna, om de nu inte redan har gjort det, att ringa till en begravningsbyrå. Jag skulle aldrig kunna föreslå

Kyrkoherde
Victoria
Svärd
Wärme.

en särskild firma, bara det skulle vara oetiskt. Jag föreslår alla! Jag kan självklart inte ha favoriter. Det här fungerar precis som förut. Kyrkan kommer alltså in i ett senare skede och har ingen önskan att påverka de anhöriga. Vi vill vara professionella, betonar Victoria med emfas.

De reaktioner som hon har fått från församlingsmedlemmar är ”äntligen” och ”välkommen”. Det de har längtat efter är konkurrens. Men hon tror inte att det blir fler pastorat på Gotland som kommer starta begravningsbyråer.

- Säkert kommer det att öka på fastlandet. Men här på Gotland är marknaden mättad. Det finns inte underlag för fler.

- Vi har haft en begravning sedan starten för tre månader sedan. Men vi räknar med fem i år och till nästa år tio. Vi vill ha en långsam start.

Tre personer är knutna till begravningsbyrån. Dem hyr de in från pastoratet. De har heller inte någon lokal eftersom de föredrar att arbeta med hembesök.

- Det ger så mycket mer att samtala med den anhörige i en hemmiljö där hen känner sig trygg. Det blir alltid ett bättre samtal, förklarar Victoria.

Begravningsbyråer är ett ganska nytt fenomen. De kom i slutet av 1800-talet. Dessförinnan sköttes begravningar av de anhöriga med hjälp av kyrkan. Det vittnar inte minst det 15-tal likvagnar som pastoratet har kvar i sin ägo.

- Jag tycker att vi nu med vår begravningsbyrå går tillbaka till något som vi alltid har gjort. Det känns fint att få följa med från ”vaggan till graven”, säger kyrkoherde Victoria Svärd Wärme.

Biskop Erik var på plats vid invigningen och uttryckte sin uppskattning över initiativet:

- Detta är ett mycket positivt steg. Romaklostrets pastorat visar på kreativitet och gott förvaltarskap, och jag hoppas att detta inspirerar fler pastorat i vårt stift att våga tänka stort och ta liknande initiativ. All välsignelse och välgång önskas till detta arbete!

Kistdekor.
Foto: Lars
Bäckman

Hur visar vi att vi har sorg?

Traditioner förändras – och det snabbt. För sextio år sedan bar många äldre kvinnor sorgflor. Var man nära anhörig gick man i svarta kläder upp till ett år efter dödsfallet. Tydligare kunde det inte bli. Sen kom sorgeband, först ett brett som fästes runt kavajens ärm, senare blev de smalare och bars på kavajslaget. Men sedan 30-40 år tillbaka är allt detta i princip borta. Säkert sak-

nar en del dessa påtagliga, men enkla sätt att visa att man sörjer någon. Katarina Schüssler, konservator på Gotland, har funderat på detta och tagit fram en enkel rosett, sorgerosetten. - Det är en textilbrosch i silver eller svart som fästes på jack- eller kavajslaget. Enkelt, men som ger en tydlig signal och kostar inte mer än cirka 40 kr styck, berättar Katarina, som har fått patent på sin sorgerosett.

I Hejnum möts man i kyrkan varje söndag – ett sockeninitiativ blev starten

Varje söndag kl. 11.00 ringer klockorna i Hejnum kyrka. Det har de gjort under snart ett år. Ett tjugotal personer samlas under kyrkans vackra valv, ibland är det så mycket som femtio, andra gånger något färre, men det är en stabil återkommande skara. Mässan i Hejnum har kommit för att stanna. Det här är ett exempel när lokala krafter får ett friare spelrum, då händer det saker och ting.

Egentligen började det för fyra år sedan. En grupp sockenbor träffades på eget bevåg i kyrkan första söndagen i månaden. Aftonsång kallades det. Det var en kortare andakt med psalmsång. Det skulle vara enkelt och någon präst var inte nödvändig. De ville klara det själva och utan för mycket arrangerande. Aftonsången följdes upp med att församlingen bokad in en mässa tredje söndagen varje månad. Det här ledde till att det blev en engagerad trogen grupp som regelbundet besökte Hejnum kyrka.

”De ville klara det själva och utan för mycket arrangerande”

Strax efter att biskop Erik hade tillträtt önskade han att fler församlingar på Gotland skulle fira mässa regelbundet, i samma kyrka och på samma tid. Detta för att skapa kontinuitet, underlätta för gudstjänstdeltagarna och skapa bättre förutsättningar att utveckla församlingens gudstjänstliv. När frågan kom

Maria Ekberg Brännström.

till Väskinde församling så var Hejnum kyrka ett av alternativen, och så blev det.

Flyttade till Hejnum och hittade hem

- När jag förra året flyttade hit till Hejnum blev det naturligt att jag engagerade mig i kyrkan, säger Maria Ekberg Brännström.

Mara hade tillbringat mycket tid på Gotland, särskilt här i Hejnum där hon har nära vänner. Men denna gång var planen att hon skulle bosätta sig här.

”För min del blev det naturligt att engagera mig när jag hade bestämt mig för att bo här”.

- Kyrkan ligger verkligen mitt i byn. I en dalgång. Omgiven av öppna fält. När jag har varit här hos vänner har det ofta funnits angenäma anledningar att gå till kyrkan. Allt från gudstjänster, konserter, midnattsmässa och bara för att ses på kyrkbacken på nyårsafton och önska varandra gott nytt år! berättar Maria, när vi möts i snålblåsten på kyrkbacken utanför Hejnum kyrka.

- I Hejnum finns det ett genuint engagemang för hembygden hos många sockenbor.

Här pågår många ideella projekt i olika sammanlutningar och föreningar. Det här engagemanget gäller även för kyrkan. Kyrkan har en given plats i socknen.

- För min del blev det naturligt att engagera mig när jag nu hade bestämt mig för att bo här, berättar Maria som snabbt kom med i sockenrådet.

Vi går in i kyrkan som märkligt nog har sin huvudentré på den norra sidan i det stora gotiska långhuset, vilket inte är vanligt.

- Kyrkan har alltid betytt mycket för mig, inte minst kyrkorummet. Jag är intresserad av arkitektur. Det är något med höjden och ljuset. Det är ett rum som man kan vila i, det väcker och tillåter att visa känslor. Maria pekar på det lilla fönstret och säger att just där kommer ofta solljuset in när det är gudstjänst.

Maria berättar om sockenrådet som hon har engagerat sig i. De utför alla nödvändiga förberedelser inför söndagens högmässa och vid andra arrangemang i kyrkan. Det kan vara att låsa upp, koka kaffe och ställa i ordning.

- Men inför högmässorna får vi också hjälp från de andra socknarna i Väskinde församling.

Maria finner lugnet under de höga gotiska valven.

ling. Då lär man känna dem också. Medlemmarna i sockenrådet turas också om att öppna upp och stänga kyrkan på sommarhalvåret då den är öppen och tillgänglig för besökare dagtid. I Hejnum finns det också enklare övernattningslösningar för den som vandrar S:t Olofsleden. Det måste också ses till då och då.

”jag tror att det betyder mycket att det är gudstjänster regelbundet och att klockorna ringer varje söndag”

- Även för de sockenbor som kanske inte besöker kyrkan särskilt ofta så tror jag att det betyder mycket att det är gudstjänster regelbundet och att klockorna ringer varje söndag på samma tid, klockan 11.00, säger Maria, och lägger till att hon hoppas att fler och fler kommer att komma till kyrkan.

”Här får man lätta på sina känslor. Här får jag tröst”

Vi kommer in på vad kyrkan och kristen tro betyder för henne:

- Min kristna tro har förstärkts. Jag hade ett tungt år i fjol. Jag förlorade mina båda föräldrar och grät mig igenom större delen av året. Men kyrkan öppnade upp och det jag inte kunde sätta ord på fick komma ut. Där har kyrkan spelat en avgörande roll för mig, säger Maria och tittar på den väl patinerade gotiska madonnan på Mariaaltaret, som hon gärna vilar blicken på.

- Det är något med att man bara kan komma in i kyrkorummet, befinna sig här en stund; här får man lätta på sina känslor och här får jag

tröst. Sedan i höstas har jag inte gråtit, ja förutom på gudstjänsten i söndags, men då var det för att det var så vacker musik, säger Maria och ler.

Kyrkan är mycket liturgi och det är en del att lära, men agendan är ett stöd. Det finns en samhörighet och möjlighet att improvisera även under en högmässa. Som i söndags, berättar Maria då alla samlades vid altaret efter nattvarden.

- Det var så fin stämning. Vi kände sån gemenskap, vi ville stanna kvar vid altaret en stund innan vi gick tillbaka till bänkarna.

Hejnum är en välkomnade socken. Maria känner sig välkommen. Alla är öppna och har tagit emot henne med öppna armar. I detta är kyrkan en betydande del.

Högmässa.
Ulf predikar.

Ulf har högmässa i Hejnum kyrka

Ulf Kundler Ridderstedt är församlingspräst och den som håller i mässan i Hejnum.

En söndag i Väskinde pastorat kan man välja om man vill gå på en högmässa eller till exempel en musikgudstjänst. Det finns ett utbud av olika former att fira gudstjänst på och som passar olika människor, tillfällen och sinnesstämningar. Men i Hejnum är det högmässa som gäller. Enligt kyrkohandboken ska mässa firas varje söndag i alla församlingar. Det är Ulf Kundler Ridderstedt som fram tills nu har hållit i dessa. I dagarna har han valts till kyrkoherde i Eskelhems pastorat och tillträder där i mars.

Högmässa eller gudstjänst?

- Som präst så kan jag bara svara för mig själv och jag tror att det kan finnas de som tycker annorlunda. Jag håller helst en högmässa, säger Ulf bestämt och förklarar: När man firar en gudstjänst med nattvard så är den fulländad, den innehåller då allt. Jag tycker att om jag inte har med mässan så fråntar jag denna handling från dem som vill ha det. För mig personligt är det viktigt att fira högmässa, så det gör jag alltid när jag själv inte är i tjänst en söndag.

Förutom själva nattvarden innehåller väl en högmässa alltid lite mer textläsning och visst är det lite mer liturgi?

- Jo på en högmässa har vi alltid med en kyrie, "Kristus och herre förbarma dig". Efter det kommer Gloria och Laudamus. I en gudstjänst läser man vanligtvis en evangelietext och antingen en episteltext eller text från gamla testamentet. Men i en högmässa läser man alltså alltid alla tre texterna. Predikan är samma i en högmässa som i en gudstjänst. Processioner är också något som nästan bara förekommer under en högmässa, berättar Ulf, men lägger till att formen på såväl en högmässa som på en gudstjänst kan variera på så många olika sätt.

Men en mässa är väl lite mer svårbegriplig?

- Jo det kanske är en del som man inte tycker sig förstå på en mässa. Men det är detsamma för mig; jag förstår inte heller allting. Det är väl det som är lite av den andliga mystiken. Jag tror ingen präst skulle säga att de begriper allting kring en mässa, förklarar Ulf och ler.

Något som är mer begripligt är i varje fall kyrkkaffet! Det är alltid kaffe efter mässan i Hejnum. En kopp kaffe och en kaka, märkvärdigare behöver det inte vara, även om det ibland överraskas med tårta eller annat gott.

- Det är mycket uppskattat. Det blir tillfälle att stanna kvar en stund, träffa andra, få småprata lite, säger Ulf och tror att just denna sociala del också är en anledning till att det kommer fler besökare.

Innan Ulf och jag skiljs åt säger han i dörroppningen:

- Jag är så tacksam för alla i socken rådet; Maria, Anne, Stickan, Karin, Eva m fl. som ser till att vi kan fira mässa i Hejnum varje söndag. Det är mycket tack vare dem som mässan har blivit så uppskattad och samlar många besökare, säger Ulf Kundler Ridderstedt, och skyndar vidare

ut genom ytterdörren. Kanske är det Eskelhem som han är på väg till?

Ulf Kundler Ridderstedt. Funderar ni på bilden? Den är tagen framför ett foto från Öja kyrka.

Margit Söderberg och Aina Unemo.

På Gotlands sjukhem känner man sig väl omhändertagen *”Personalen är glada och hjälper varandra”*

Vi sitter vid ett fint dukat bord med kaffe i termos och uppskuren vetelängd. Det är ett trevligt rum, möblerat med äldre stilmöbler, blommor i fönstren och dukar på borden. Det känns som hemma och så ska det ju vara. Aina Unemo 94 år och Margit Söderberg 98 år har ställt upp för att berätta för mig om Gotlands sjukhem och hur det är att bo här.

- Jag bodde tidigare i ett eget hus på Södertorg. Egentligen var jag inte alls beredd på att flytta, men jag hade varit sjuk och mina döttrar var oroliga för mig. Så det här beslutet fick jag verkligen bearbeta under ett halvår innan jag accepterade att flytta hit, säger Aina Unemo och fortsätter: ja, det har varit

en process. Jag trivdes med mitt hus och med mitt liv. Där kunde jag enkelt gå ut på torget, bjuda hem vänner och så hade jag så bra hemtjänst. Margit såg det lite annorlunda:

- Jag kände mig ensam i mitt stora hus. Visst hade jag hemhjälp och mina döttrar och svärson ställde upp så bra, men det blev

långa ensamma dagar. För mig var det här det bästa. Det insåg jag snabbt, och så hade jag ett par bekanta här, det underlättade.

Det var Margits döttrar som ordnade lägenheten på Gotlands sjukhem. Det blev en stor trevlig lägenhet och inflyttningen gick fort.

Men Aina besökte Gotlands sjukhem ett par gånger innan hon bestämde sig.

- Det första rummet dom erbjöd var så litet. Men när ett större rum blev ledigt insåg jag att hit kan jag bjuda mina vänner. Jag tyckte jag hade ett meningsfullt liv och det ville jag fortsätta med. Och visst fungerar det, men det är så klart annorlunda.

Många aktiviteter - roliga arrangemang

Både Margit och Aina har arbetat som lärare. Margit blev senare också studierektor och Aina utbildade sig till talpedagog, faktiskt Gotlands första. Men skola det pratar de aldrig med varandra om.

Jag har känt igen Margit sedan jag flyttade till Gotland för 44 år sedan. Hon deltog ofta i olika kulturarrangemang och gick på föreläsningar. Det var där och på biblioteket som vi möttes många gånger.

”...och varannan söndag är det gudstjänst, med präst och kantor från domkyrkan”

- Nej, i dag orkar jag inte gå på något sådant. Det ordnas så mycket intressant här. Det räcker mer än väl, säger Margit och räknar upp föreläsningar, musik och olika aktiviteter. I går var det till exempel korvgrillning i trädgården.

- Och varannan söndag är det gudstjänst, med präst och kantor från domkyrkan, lägger Aina till.

Aina är aktiv i EFS och sitter med i Gotlands missionstidnings redaktion.

- Jag hade bibelsamtal hemma hos mig i många år. Det har jag fortsatt med här på Gotlands sjukhem. Det är både de som bor här och gamla vänner som kommer hit och deltar. Nu har vi också något vi kallar önskep-

Fotokollage från "Nobelfesten".

salmer. Margaretha Backlund, som har varit organist, bor också på Gotlands sjukhem, vi önskar psalmer och så spelar hon.

I den trevligt möblerade korridoren hade jag sett ett fotokollage på snyggt uppklädda pensionärer och yngre, alla sittande och pratades med varandra vid fint uppdukade bord med läckra rätter. Nobelfesten 2024 står det.

Visby stift har tagit över verksamheten

"Jag ser stora fördelar med att vi på detta sätt har möjlighet att långsiktigt förvalta nya, och för kyrkan och samhället viktiga verksamheter. På så sätt kan Visby stift göra mer för fler och ännu tydligare bidra till att bygga en stark kyrka och ett gott samhälle" sa biskop Erik Eckerdal på presskonferensen i maj 2024.

Det var då nyheten att Visby stift tar över verksamheten på Gotlands sjukhem tillkännagavs. Överlåtelsen ska vara slutförd i sin helhet under våren 2025.

- Jo det var Nobelfesten. Maten lagade dem här, men hyrde in personal som serverade. Då kunde personalen också få vara med som gäster. De var så upplädda så man knappt kände igen dem, berättar Aina glatt. Det ser verkligen trevligt ut, på Nobelfesten!

Men det är inte bara Nobelfest. Varje år arrangeras det också kräftskiva, surströmmings-skiva, gåsmiddag och andra återkommande aktiviteter. Det sätter lite guldkant på tillvaron. För att kunna ordna alla dessa aktiviteter så har de boende loppmarknad, insamlingar och så säljer de plantor. Det finns en trädgård med trädgårdsland. En trädgårdsgrupp sköter om den, sår frön, driver upp plantor och säljer. Det är inte bara trevligt att påta i jorden, det blir också pengar till de roliga evenemangen.

Trivs personalen så trivs de boende

- Det är en fin anda bland personalen. De är glada och de hjälper varandra. Man känner sig väl omhändertagen, säger Aina.

- Det där är också viktigt för mina döttrar, att jag är väl omhändertagen. Här vet de att jag har goda människor omkring mig. Det är värdefullt, instämmer Margit.

Just nu är det 42 boende på Gotlands sjukhem. Några är gifta par. Det är allt från de som mes-tadels är sängliggande till de som är pigga som Aina.

- Alla äter vi i matsalen. Ser man då att en plats är tom börjar man fundera om hen är sjuk eller bortrest. Om det sen flaggas på halvstäng, då förstår man. Men det är först då som personalen får berätta. Vilka som är sjuka eller ligger på lasarettet får de inte tala om. Det tycker jag är jobbigt, man funderar, men jag förstår det säger Aina, och en stunds eftertanke sänker sig över rummet.

Så vi fortsätter att prata om matsalen. Det är boendets medelpunkt.

- Men jag vill gärna börja dagen med en kopp kaffe på sängen och det får jag, sen går jag ner till matsalen och äter riktig frukost, berättar Aina och ler.

- Nej, nej aldrig säger Margit, Det där kan jag inte förstå! Det är om man är riktig sjuk som man ligger i sängen och äter!

- Ja ja, men på lucia så får du kaffe på sängen, säger Aina, och det verkar Margit i och för sig också gilla.

Som boende deltar man inte direkt i matlagningen.

- Nej men det kan vara att om vi har fått mycket äpplen, så kan vi som vill hjälpa till att skala och koka kräm. Man kan också hjälpa till med bakning, säger Aina.

Hon tycker om att då och då ha lite sysslor i köket, men Margit säger att hon föredrar att titta på. Hon har lite svårt med balansen och vill ha sin rollator att stödja sig emot.

Kaffet är urdruckat och Aina ska träffa EFS redaktionsgrupp. Margit vill nog gå och lägga sig en stund på sitt fina rum, så det är dags att avsluta samtalet.

- Som du ser så trivs vi här, säger Aina och Margit håller med och nickar instämmande.

I korridoren hör jag glada skratt. Det låter trevligt! Långt borta är de skrämmande svarta bilderna om vanvård på äldreboenden. Så här kan det också vara. Så här ska det vara.

Lite historia om Gotlands sjukhem

Prinsessan Eugénie grundade stiftelsen Gotlands sjukhem 1869 med målet att tillhandahålla individuell vård och omsorg för äldre personer på Gotland som lider av långvarig sjukdom. Stiftelsen är icke vinstdrivande och dess angelägenheter hanteras av en styrelse bestående av olika ledamöter, inklusive biskopen i Visby stift som enligt stadgarna är ordförande och domprosten som är ledamot. Andra medlemmar utses bl a av Domkapitlet samt en representant för de anställda. Prinsessan Eugénie skrev in i stadgarna att det skulle vara en jämn könsfördelning i styrelsen.

Kyrkovalet närmar sig - den 21 september är det dags igen

Eva Enetjärn, valsamordnare på Visby stift berättar.

Den 21 september är det åter dags för kyrkovalet. Det senaste kyrkovalet var alltså 2021. Kanske är den största nyheten i år är att en tvåprocentsspärr har införts för Kyrkomötet. Det blir precis som i riksdagen. Men vad innebär det egentligen:

- Det här innebär att de mindre, lokala partierna eller nomineringsgrupperna som det heter, inte kommer att kunna bli invalda på Kyrkomötet. Visby stift har två platser. Men en lösning kan vara att de i princip går ihop med en gemensam lista, men det är inget som jag vet att det planeras, säger Eva Enetjärn. Det är Eva som i vanliga fall är stiftsjurist men här är hon "kyrkovalsgeneral" för Visby stift.

Eva fortsätter att berätta: Kyrkovalet är även ett val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige. Dit kan nomineringsgrupperna så klart kandidera. Där är det ingen spärr.

Vilka nomineringsgrupper som ställer upp är inte klart. De ska registreras och kandidatlistor upprättas och fastställas. Först den 15 april ska de vara klara och godkända. För att överhuvudtaget kunna kandidera till dessa listor är kravet att man är 18 år fyllda, döpta i Svenska kyrkan eller annat kristet samfund, eller tidigare har varit förtroendevald i Svenska kyrkan, samt vara kyrkobokförd i det område valet gäller. Och så klart, att nomineringsgruppen har godkänt en! Eva Enetjärn kommer att arbeta med kyrkovalet tillsammans med Suzanne Asklander och Agnes Tibbling Lingwall, båda två är anställda på Visby stiftskansli.

Kyrkofullmäktige, Stiftsfullmäktige och Kyrkomöte – tre val

- Enkelt kan man säga att turorningen är denna att när kyrkofullmäktige är utsett så väljer de kyrkoråd och församlingsråd. Stiftsfullmäktige i sin tur utser stiftsstyrelse, förklarar Eva Enetjärn.

Förtidsrösta från den 8 september

Från den 8 september kan man alltså förtidsrösta. Lokaler för förtidsröstning ska nu tas fram och godkännas. Vid senaste valet var det dryga tjugo lokaler, mestadels på församlingsexpeditioner. Likaså ska vallokaler utses.

- All information om detta kommer ut i god tid till alla röstberättigade gotlänningar, alltså de som har fyllt 16 år och är medlemmar i Svenska kyrkan, förtydligar Eva Enetjärn. För den som känner sig vilsen så kommer information om vilken vallokal man ska gå till även stå på röstsedeln.

Det blir en valurna från varje församling – alltså mycket att kontrollera och räkna! Vid senaste valet hade Visby stift en av landets, i procent, högsta valdeltagande med 19,1 procent. Riksgenomsnittet låg på 18 procent. Det var den högsta siffran för riket sedan 1930-talet. Visby stift var förresten det stift som ökade allra mest i valdeltagandet från föregående val – inte dåligt!

- Det är omkring 60 procent av gotlänningarna, alltså cirka 33 000 personer, som är röstberättigade på Gotland. Av dessa röstar omkring 18-19 procent, säger Eva. Jag gör ett matematiskt överslag: att den 21 september, sent på kvällen, sitter det en stor skara rösträknare lutade över de 39 valurnorna och räknar de sammanlagt närmare 6 000 rösterna! Kanske blir det ett nytt rekord igen – för det här är ett angeläget val för nästan alla gotlänningar.

Foto: Ikon, Svenska kyrkan.

Det byggs och det görs affärer

Fastighetsutveckling i Norra Gotlands pastorat

Hej Kenneth Mars Hardingz, vad gör du som fastighetschef just nu?

- Energi är en alltid lika aktuell fråga, så just nu håller vi på och installerar solceller på Forsagården, vår pastorsexpeditionen i Lärbro, säger Kenneth och fortsätter entusiastisk:

- Vi har redan solceller på församlingshemmet i Slite och så klart på vår nybyggda maskinhall i Othem, så nu är det dags här.

Men inte på någon kyrka?

- Nej du, svarar Kenneth snabbt med ett skratt: Vi försökte faktiskt på Slite kyrka, men det gick inte och på berget, vårt andra alternativ, gällde arkeologisk hänsyn, så det blev nobben, men på församlingshemmets tak var det okej.

Kenneth fortsätter och berättar om ett annat stort energiprojekt.

- Vi har i dagarna köpt en befintlig fastighet med en flisanläggning. Sedan 2018 har den levererat värme via kulvert till oss på Forsagården/pastorsexpeditionen. Nu ville ägaren sälja den och då såg vi att det var en chans till en bra affär. Det blir inte bara värme till våra lokaler utan vi kommer också leverera till en bostadsrättsförening.

”...energiåtgången i pastoratets alla fastigheter har minskat med 893 000 kWh”

Kenneth berättar med stolthet att sedan starten av pastoratet 2014 och fram till 2023 har energiåtgången i pastoratets alla fastigheter minskat med 893 000 kWh. Det kan jämföras med den sammanställning som gjordes för hela stiftet för perioden 2017-2020. Då

minskades den totala energiförbrukningen med 826 000 kvh. Av denna besparing stod Norra Gotlands pastorat för 78 procent. Ett fruktbart samarbete med GEAB har betytt mycket när det gäller att utveckla tekniken, om energi men också en hel del annat.

- Jo jag kan nog stoltsera med att vi inom kort är det första pastoratet på Gotland som har alla sina kyrkor uppkopplade till GEAB:s ledningscentral och vidare till Räddningstjänsten. När det gäller alla andra digitala möjligheter som

Kenneth Mars Hardingz, foto: privat.

Bro kyrka. Här testas man elektromiskt lås.

detta samarbete med GEAB erbjuder, som till exempel att mäta luftfuktighet, ha koll på värme så är det också redan igång i alla våra kyrkor, säger Kenneth och låter nöjd.

Skadegörelsen i Bro kyrka i augusti 2022, då en pulversläckare tömdes och skadade väggmålningar och inredning, ledde till att flera kyrkor stängdes och en mycket kostsam restaurering fick genomföras. Händelsen ledde till att det beslutades om en testperiod med automatisk elektronisk låsning i kyrkorna i Bro och i Slite. Även Stenkyrka kyrka är på gång att ingå i testperioden.

”De elektroniska låsen har fungerat bra och ingreppen på dörr och karm är minimala”

- De elektroniska låsen har fungerat bra och ingreppen på dörr och karm är minimala. Vi har ännu inte gjort en avslutande utvärdering, men målet är att på sikt så ska samtliga kyrkor i pastoratet ha denna lösning.

Hur har det gått med ägarförhållandena till församlingshemmet i Fleringe?

- Jo församlingshemmet med flera mindre byggnader, låg på ofri grund. En samfällighet med flera delägare, bland annat Naturvårdverket, Prästlönetillgångarna och några privata markägare, ägde marken. Där ingick faktiskt även en bit av kyrkogården. Nu har ärendet gått hela vägen; från att Lantmäteriet beslutade att pastoratet skulle få köpa marken till ett rimligt pris, eftersom vi ägde och nyttjade byggnaderna, till att beslutet överklagades sedan till Mark- och miljödomstolen som gick på Lantmäteriets linje. Beslutet överklagades till Miljö- och överdomstolen, men som valde att inte ta upp ärendet. Så då var det klart! Nu kan vi börja renovera! Det gäller inte minst skolhuset som är församlingshem och även innehåller ett par lägenheter. Det här är en mötesplats i socknen och det ska det fortsätta att vara. Men den här processen har tagit ett par år, så det är skönt att vi nu nått i mål.

- Syftet med alla dessa energiåtgärder, försäljningar och köp, är att vi vill använda våra pengar till verksamhet istället för att ”elda för kråkorna”. I dag har vi kontroll på värme och fukt i alla våra 25 kyrkor!

Och till sist: Fårösund – Träffpunkten – blir det några lägenheter?

- Jo, du minns att för sex år sedan sålde vi Bunge skola där bland annat församlingshemmet var inrymt. Istället köpte vi Träffpunktens lokaler mitt i Fårösund. Vi fick mycket centralare och bättre lokaler, och till på köpet bra hyresgäster, bland annat Röda korset. Det här fungerar riktigt bra. Men vi fick också en stor parkeringsplats och grönyta som vi insåg var en attraktiv byggplats för lägenheter, mitt i Fårösund.

Engagerad berättar Kenneth att först och främst ska de göra tomtmarken byggbar. Men dit är det många beslut som ska tas och tyvärr, inte minst, tid som rinner iväg. Kenneth visar en mycket detaljerad tidsaxel. Här finns allt från att en ny detaljplan ska tas fram, den som fanns är från 1930-talet. Mark- och miljöteknisk undersökningar pågår, men en kulturhistorisk inventering har dock redan gjorts och arkitektritningar har tagits fram.

Träffpunkten i Fårösund.

- Då börjar vi så sakta närma oss att Regionfullmäktige ska fatta beslut och samråd göras. Puh, då bör vi vara framme i bästa fall år 2026, säger Kenneth och visar på verklig ut-

hållighet och ett stort tålamod och fortsätter:

- Då ska det i allra bästa fall bara vara att köra spaden i marken och börja bygga under 2027!

Frågan är: Vad bygga? Olika tankar har väl funnits.

- Vi räknar med att ett 30-tal lägenheter ska kunna rymmas i byggnaderna. Planerna är att de nya husen ska kunna integreras i ett typ torg med de befintliga byggnaderna. Då skulle de fina lokalerna i Träffpunkten även kunna användas som gemensamhetsutrymmen för de boende i lägenheterna, säger Kenneth och låter entusiastisk. Naturligtvis vill vi ha kvar våra hyresgäster. Tänk va fint det här skulle kunna bli som ett +55 boende, säger Kenneth och stannar upp: men frågan är vem som ska bygga och äga. Kanske blir det i någon form av delägarskap. För här vill vi så klart vara med och styra hur och vad som ska inrymmas.

När telefonen ringer gör vi ett avbrott i vårt samtal. En gravrättsinnehavare har frågor. Det är mycket som ligger på Kenneths axlar – högt och lågt! Och en hel del har hänt sedan han 2014 lämnade kyrkogårdschefsjobbet i

Avesta och tillträdde som fastighets- och kyrkogårdsansvarig i Norra Gotlands pastorat. Inte minst har det sålts och byggts.

- Det var nödvändigt. Även om det i några fall har känts tråkigt att sälja en del fastigheter. Men vi hade jättemånga byggnader som var i dåligt skick. Därför var vi tvungna att avyttra flera av dem så att vi istället kunde investera och satsa på de byggnader som vi verkligen behövde för vår verksamhet. Försäljningarna har inneburit trettiosju välbehövliga miljoner som vi har investerat i just sådana åtgärder. Och så har vi som sagt vad effektiviserat våra energi- och ventilationsystem – bara det har vi tjänat in mycket på.

Ja, det sitter inte fast och det är mycket energi i Kenneth Mars Hardingz. Men vänta, en fråga till: Mars Hardingz, vad är det för namn?

- Hardingz är faktiskt en släktgård i Vall på min farmors sida, så det efternamnet tog vi och Mars, en planet, men det är också ett soldatnamn från min morfar. Egentligen heter jag Jakobsson, men det är varken ett särskilt originellt eller ovanligt namn här på Gotland, säger Kenneth med ett skratt.

Nu ska vi lära oss mer om mögel i våra kyrkor

Det är påtagligt att klimatet inne i kyrkorna har ändrats i och med klimatförändringarna. Vintrarna är fuktigare och varmare, vilket innebär en klart ökad risk för mögelpåväxt inne i kyrkorna. Att sanera mögelskador kostar stora belopp och mögel innebär ofta permanenta skador på inredning och inventarier.

- Ett första steg i projektet är att vi ska välja ut några få kyrkor för en ingående kartläggning av inneklimat och mögelpåväxt, berättar Pär Malmros som är den på Visby stiftskansli som arbetar med detta projekt. Han fortsätter:

- Nästa steg blir en jämförelsevis förenklad undersökning av ett större representativt ur-

val av kyrkor i Visby – och Växjö stift. Pär förklarar att det här är ett samarbete mellan de båda stifteten och bland annat konstvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet och företaget Mycoteam.

Resultatet av dessa undersökningar ska användas för att ta fram träffsäkrare och effektivare metoder för mätning, övervakning och klimatstyrning i kyrkor.

- Jag ser fram emot att när vi avslutar projektet till nyår 2026 så kommer vi tydligare kunna se var, när och varför mögel växer i kyrkorna och då också som nästa steg få möjlighet att förbättra övervakningen av luftfuktighet och mögelskador, säger Pär Malmros.

Det händer inom Egendomsförvaltningen i Visby stift

Egendomsförvaltningen i Visby stift som förvaltar de så kallade Prästlönetillgångarna, jord, skog och fond, ger här en kort rapport om det aktuella läget.

Ny organisation

Stiftskansliet har sedan 1 januari i år en ny organisation bestående av fem enheter där egendomsförvaltningen är en av dessa. Arvid Mickelåker är chef över enheten (egendomschef) som består av två medarbetare, egendomsförvaltare/biträdande egendomschef Line Obermeier och förvaltningsassistent Henriette Bolz. Därutöver köps tjänster in avseende skogsförvaltning, ekonomi, vaktmästeri etc.

Skogsutredningen

Förvaltningen har varit involverade i arbetsgruppen som ansvarat för att ta fram ett remissvar till utredningen om förvaltningen av Prästlönetillgångarna. Utredningen var omfattande och innefattade många förslag till förändringar. Arbetsgruppen, som bestått av Visby stifts kyrkomötesledamöter Carin Jakobsson och Helene Coghlin-Sjögren, Egendomsnämndsledamöterna Gunnar Lindby och Börje Bendelin, Biskop Erik Eckerdal samt egendomschef Arvid Mickelåker, har lagt mycket tid och engagemang på att gå igenom och svara på remissen. Svar skulle vara inne senast 25 februari och beslut om de föreslagna förändringarna väntas tas på kyrkomötet i höst. Läs mer på svenskakyrkan.se/skogsutredning

Ekonomi

Prästlönetillgångar ser ut att göra ett mycket högt resultat för 2024 som till stor del förklaras av höga priser för skogsråvara, men även god avkastning från fondförvaltningen och en lägre inflation. Enligt lagen om Svenska kyrkan (§ 9) är syftet med Prästlönetillgång-

arna att avkastningen från tillgångarna ska bidra till de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans förkunnelse. Alla 10 pastorat och församlingar på Gotland får del av avkastningen enligt sin andel i Prästlönetillgångarna.

Egendomsnämnden, 2022.

Aktuella händelser

Under 2024 genomfördes några större fastighetsaffärer, bl.a. styckades det sista gårdsarrendet av och försålles. Delar av fastigheten Halls Annex 1:1 blev inlöst av Naturvårdsverket och ingår nu i Hall-Hangvar naturreservat. Under 2025 undersöker förvaltningen möjligheten att lösa in delar av Klinteberget för att upplåta området åt Naturvårdsverket som naturreservat. Förutom att upprätthålla alla löpande avtal och administration kring jordbruksarrenden, jakt, ledningsdragnings etc. jobbar förvaltningen med olika energiprojekt såsom sol- och vindkraft.

Ny mandatperiod 2026

Efter kyrkovalet inleds en ny mandatperiod (1/1 2026 – 31/12 2030) för de förtroendevalda. Egendomsnämnden i Visby stift består av fem ordinarie ledamöter och fem ersättare och fungerar som en styrelse åt egendomsförvaltningen. Nämnden sammanträder ca sex gånger per år och varje sommar genomförs en sommarexkursion/dagsutflykt. Fundera gärna på om du själv eller någon du känner skulle kunna vara lämplig kandidat till egendomsnämnden och tipsa i så fall valberedningen i aktuell nomineringsgrupp.

Läs mer om Prästlönetillgångarna på hemsidan svenskakyrkan.se/visbystift/jord-och-skog

Text: Line Obermeier

Är kyrkan beredd om det blir krig?

En drastisk rubrik. Men kyrkan är beredd.

Om detta berättar Bimbi Ollberg, kris- och beredskapsamordnare på Visby stift.

Om det blir kris och krig – är kyrkan beredd?

- Ja, när det gäller det mesta finns det i dag en fungerande beredskap. Det finns krisplaner i pastoraten för att hantera en mindre kris, en olycka, ett dödsfall och så vidare. Det finns också en vilja och en grundläggande beredskap att även klara av krigsliknande situationer. Pastoraten har även arbetat med sina krisplaner för att kunna hantera höjd beredskap. Men vi måste vara medvetna om att det finns så oerhört mycket som kan hända och som vi egentligen aldrig kan förbereda oss inför, säger Bimbi Ollberg, stiftsadjunkt och kris- och beredskapsamordnare i Visby stift.

”Sorgligt nog kan vi se att det är just kulturarvet som är bland det första som offras”

Det här är arbeten som pågått under ett par år, vilket Gårdskorset återkommande har berättat om. Vi kan konstatera att personalen i några av pastoraten nu också har krigsplanerats. Målet är att alla pastorat ska vara klara med det under 2025. Pastoraten har sett över vilken personal som behövs vid en krissituation och hur Svenska kyrkan med sin verksamhet och personal ska agera för att på bästa sätt stötta gotlänningar vid en kris. När det gäller dessa frågor styr kyrkan mycket själva. Men just nu pågår det flera intressanta samarbeten, framförallt med regionen och försvaret.

Hur skyddar vi våra kyrkor och kulturarv?

Visby stifts kyrkor är en del i vårt gemensamma och värdefulla kulturarv. Genom olika internationella överenskommelser som till exempel Haagkonventionen har kyrkor och

andra värdefulla byggnader ett täckande skydd vid krig; Sorgligt nog kan vi se att det är just kulturarvet som är bland det första som offras. Se på förstörelsen i Ukraina. I början av sommaren 2024 hade helt eller delvis 2000 kulturinstitutioner förstört. Men hur ska de skyddas? Ska de värdefulla inventarierna och kyrkornas unika glasmålningar tas ner

och förvaras på annan säker plats eller är det bättre att de är väl emballerade och kvar i kyrkorna? Kanske skyddas en glasmålning allra bäst genom att den får sitta kvar och täcks med rejäla träskivor? Bara själva proceduren att plocka ner ett glasfönster eller ett upphängt stort medeltida krucifix är att utsätta föremålet för en alltför stor risk. Det här måste vi ta hänsyn till. Tillsammans med Länsstyrelsen och Gotlands museum ska Visby stift nu först och främst börja med att lista upp vilka inventarier som kan vara kvar och vilka som bör förvaras på annan plats.

Hur hantera vi en situation med många avlidna?

- Begravningsituationer som uppstår i fredstid klarar kyrkan på Gotland. Likaså en

Tidningen Folket i Bild gjorde i höstas ett stort reportage om Visby stift och beredskapsplaneringen.

krissituation med begränsat antal döda. Men är det fler än femtio personer som avlider vid ett och samma tillfälle och det inte finns el eller bränsle, ja då måste särskilda åtgärder tas till, säger Bimbi och fortsätter:

- Det handlar framförallt om var man förvarar avlidna personer innan de begravs. I fredstid finns det ishallar, fryshus och andra kylda lokaler som kan användas, men är det krig blir det betydligt svårare säger Bimbi och berättar att de nu har inlett ett samtal med Polis, Region Gotland, Länsstyrelse, Försvarmakten och begravningsbyråerna.

Kyrkans ansvar är alltså att begrava. Då kan det första steget vara en tillfällig gravplats i en massgrav. Visby stift har fått i uppgift att tillsammans med pastoraten ta fram ett antal platser där sådana gravar skulle kunna iordningsställas. Var de är kommer vara sekretessbelagt eftersom det finns en risk att förtvivlade människor kommer till platsen för att leta efter saknade anhöriga. Det kan bli en svår situation att hantera.

Hur utbilda all personal?

Vid en större kris eller en krigssituation blir en stor del av kyrkans anställda engagerade i olika roller utifrån sina uppgifter och kompetens. Svenska kyrkan har tagit fram ett digitalt utbildningsmaterial som alla anställda ska gå igenom. Utbildningen kommer att genomföras digitalt och det ska ske under 2025. Alla som dagligdags arbetar med kris- och beredskapsfrågor ska också gå riktade, fördjupade utbildningar utifrån sin funktion. Även här är det ett skraddarsytt material som Svenska kyrkan har producerat nationellt.

Hur lösa livsmedelstillgång vid kriser?

Bara efter de ett par dagar långa stormarna i början av januari i år så kunde vi se att hyllor började gapa tomma i våra livsmedelsbutiker. Uppstår det snöstorm eller andra förhållanden som gör att möjligheterna att ta sig till butiker eller andra platser för att få tillgång till mat behövs det alternativ.

Visby stift har fått förfrågan från Region Gotland om att presentera tio platser där förråd

för livsmedel till de allra mest utsatta kan ordnas vid en större kris, till exempel personer som är beroende av hemtjänst. Men förfrågan innebär också att det ska finnas kunnig personal på livsmedelshantering. Pastoraten har ännu inte gett besked, berättar Bimbi.

Samarbeta – självklart för oss på en ö

Sedan Rysslands invasion i Ukraina 2014 har krisberedskapen skärpts betydligt i hela landet och även inom Svenska kyrkan. Medvetenheten om att det behövs planer och förberedelser är i dag väl etablerat på alla nivåer och mycket har hänt under dessa tio år, inte minst när det gäller att hitta våra roller och hur vi ska samarbeta.

- Ö-läget gör att det är självklart att vi gotlänningar måste ha en väl fungerande samverkan, kanske främst mellan Region Gotland, Försvarsmakten och Länsstyrelsen. Vi har ingen grannkommun som snabbt kan komma och hjälpa till om det skulle behövas, säger Bimbi Ollberg

”Ö-läget gör att det är självklart att vi gotlänningar måste ha en väl fungerande samverkan”

Bimbi avslutar vårt samtal med funderingar kring oro:

- Visst förstår jag att många känner oro. Det är naturligt. Men jag vill säga att Svenska kyrkan är och har alltid varit en trygghetsfaktor för gotlänningarna. Till kyrkan ska du kunna komma för att få tröst, information, tända ljus och samtala om kris, om hopp och om glädje och sorg. Det är det vi är till för.

I Vår frälsares kyrka i Köpenhamn finns dessa änglar i gips. Kyrkan har ett mycket karaktäristiskt spiralformat 90 meter högt torn. Det märkliga är att tornets övre del nås via en utanpåliggande trappa. Som besökare kan man vandra ända upp till spirans topp. På vägen passerar man dessa skadade gipsänglar. Foto: Lars Bäckman.

Kyrkoherdarnas kunskap om ekonomi ska nu stärkas - Det här uppfyller ett behov som funnits länge, men nu blir av!

Början av hösten 2024 startade en ekonomiutbildning för Visbys stifts kyrkoherdar. Initiativet kom från biskop Erik som insåg att ekonomihanteringen i pastoraten var en möjlig förbättringspotential och att ekonomi är ett viktigt redskap för att utveckla kyrkans liv. Det tyckte tydligen också pastoraten och i princip alla kyrkoherdar, även några präster och ekonomipersonal, anmälde sig direkt. I kursen om ekonomi- och verksamhetsstyrning deltar kyrkoherdarna, kyrkogårds- och fastighetschefer och ytterligare medarbetare. Sammantaget deltar drygt 20 medarbetare som nu har genomfört mer än halva utbildningen”.

”Det handlar om att få en lite annan inblick i den företags-ekonomiska världen”

Kursen är upphandlad av Uppsala universitet och direkt anpassad efter de behov som pastoraten behöver när det gäller en mer strategisk ekonomihantering.

- Det handlar om att få en lite annan inblick i den företagsekonomiska världen och bli medveten om ekonomi och dess möjligheter, säger Anders Ahlin, kamrer på Visby stiftskansli. Anders är den som tillsammans med Uppsala universitet har tagit fram kursplanen.

Företagsekonomins grunder, med allt från debet och kredit till hur man arbetar aktivt med en budget, har varit ämnena under höstens tre samlingar. Till dessa seminarier har lagts självstudier och några grupparbeten för att få en komplett kursplan. Under våren är det planerat tre samlingar, förutom fortsättning med de redan påbörjade momenten, så kommer undervisningen nästan helt utgå från Stenkumla församlings räkenskaper.

- Vi har helt enkelt gått in i deras ekonomisystem och går nu igenom vad man kan göra utifrån de förutsättningar som gäller och med de nya kunskaper som förmedlats, berättar Anders Ahlin, entusiastiskt.

Anders framhåller värdet i att kunna läsa rapporter, göra budget och därmed också kunna se utfall av olika alternativ. Under utbildningen används ekonomisystemet Aveny, alltså samma som Svenska kyrkan har. Det gör att utbildningen känns angelägen, begriplig och direkt praktisk nyttig, men grunden i företagsekonomi behövs trots allt. Lärare är Matthias Cöster från Uppsala universitet och Matti Skoog, från Ålands universitet.

Du är inte orolig att flera pastorat nu med nyuppväckt entusiasm och kunskap, väljer att ta hem ekonomihanteringen från Visby stiftskansliet?

- Ha ha, nej. Vi har i stort sett bara hand om löpande fakturering- och utbetalningshantering. Det här är mer finlir. Förresten så tror jag att pastoraten nu kommer tycka att det är mer intressant med våra rapporter, och det kommer vi uppskatta, säger Anders och konstaterar: Ekonomi med budgetar, bokslut och deklarationer – det är riktigt roligt det!

Ekonomiutbildning för kyrkoherdar på Visby stift.

Det får vi hoppas att alla deltagare också kan instämna i!

Eva Stibe var först - *Prästvigdes 1980 i Visby stift*

1980 prästvigdes Eva Stibe i Visby domkyrka. I och med det blev hon historisk och för Visby stift blev det ett avgörande år. Nu 45 år senare, den 18 januari 2025 prästvigdes Juana Baumann i Visby domkyrka. Där vid altaret var hon omgiven av bara kvinnliga präster. Det är nästan ett halvt sekel mellan dessa två händelser, men de hänger ihop, det återkommer vi till.

Eva Stibe är 97 år och därmed den äldsta prästvigda boende på Gotland. Är man nästan hundra år gammal har man hunnit uppleva mycket. Vi sitter i hennes lilla lägenhet i det som en gång var Åkermanska stiftelsen, ett mycket fint och välrenommerat boende för äldre i Palissaderna, strax söder om Visby ringmur. "Var Åkermanska?" Jo regionen valde att sälja äldreboendet 2013. Det var bara ett år efter att Eva hade flyttat in. Äldreboendet upphörde och lägenheterna blev bostadsrätter, framförallt för sommarboende. De som inte köpte sin lägenhet fick bo kvar som hyresgäster och så är det för Eva. Nog om detta, men lite tragiskt är det.

Våfflor i Visborgs-kyrkan.

Allt började i Tidaholm

Nu var det prästvigningen 1980 som jag och Eva skulle tala om, men vi tar det från början, det var i Tidaholm Eva föddes för 98 år sedan.

- Mina föräldrar var frälsningsofficerare. Då ingår det att flytta runt. Det blev nog nio olika platser som vi bodde på.

Jag tyckte det var jobbigt, ständiga uppbrott, nya städer och nya kamrater.

Mycket flyttande i barndomen; kanske är det därför som hon sedan 1954, då hon blev gotlänning, har varit Gotland troget, för så blev det.

"Det var ingen sträng straffande Gud utan en god Gud som jag fick med mig"

Frälsningsarmén var uppväxten. Det gav henne en god kristen grund.

- Det var ingen sträng straffande Gud utan en god Gud som jag fick med mig. På gymnasiet engagerade jag mig i Kristliga gymnasisters förbund. Då hade jag nog planerat att jag skulle bli matematiklärare, men på KGF så träffade jag diakonissor, så sa man på den tiden, och de väckte mitt intresse för yrket, berättar Eva.

Så det blev Ersta diakonanstalt för Eva. En trygg plats med grundutbildningar och vägledning. En ny mer teologisk inriktning för diakonissor hade precis startat och den valde Eva. Hon hade läst naturvetenskaplig inriktning på gymnasiet och fick börja med att läsa in latin och grekiska. Stockholm med Ersta och Uppsala med Samariterhemmet blev hennes trygga punkter under några års studier. Men 1954 var hon klar och vigd till diakonissa och därmed redo att bli utsänd, jo så hette det då. Målet blev Visby domkyrkoförsamling. Gotland - ön mitt i Östersjön där hon som tonåring hade rensat betor ett par somrar under kriget.

- Det var i kyrkan som jag träffade min bli-

vande man Sven Stibe. Han hade studerat religionspsykolog och arbetade med sin avhandling om psykoterapipionjären Poul Bjerre, men hade blivit så inspirerad av biskop Anderbergs predikningar. Han ville vara i närheten av Anderberg och lära sig predikonkonsten och därför hade han sökt sig från Skåne till Gotland.

Foto: Charlotte Nyman.

Hangvar prästgård och arbete som chaufför

År 1957 gifte de sig. Sven Stibe hade tillträtt en tjänst som församlingspräst i Hangvar och Eva blev prästfru.

- Var man gift fick man inte arbeta som diakonissa. Så jag blev istället prästfru på heltid och det behövdes.

Då hade Eva inte bara sin familj att ta hand om. Som prästfru förväntades hon också sköta alla de uppgifter som en prästfru på landet utförde på 1950-talet: Att ansvara för prästgården, hålla i syjuntor, baka bullar och kakor, ställa i ordning stora salen för kyrkkaffe eller sammanträden; för något församlingshem fanns det inte på den tiden. De kom först när landsbygdsskolorna började läggas ner. För Evss del blev det också mycket administrativt pappersarbete, sådant som låg på en präst med bland annat folkbokföring. Men Eva fick inte skriva i kyrkböcker eller i andra handlingar. Det skulle vara prästens handsstil.

- Så jag skrev på lösa blad och min man fick skriva in det i rätt handlingar. Men jag var också hans chaufför, eftersom Sven saknade körkort. Därför var jag med på alla hembesök och även när sorgliga besked överlämnades. Vi arbetade väldigt bra ihop och jag fick en så värdefull erfarenhet och inblick i prästyrket. Jag trivdes i den här rollen, men någon lön fick jag inte.

Det är egentligen först på 1960-talet som prästfruar börjar yrkesarbeta utanför hemmet. Det är också då som arbetsmarknaden i Sverige ropar efter kvinnor till såväl offentlig sektor som till den blomstrande industrin. Antal kvinnor som studerar på universitet och högskolor ökade också kraftigt på 60-talet.

Vi dricker kaffe och solen dalar sakta ned över horisonten. Destination Gotlands färjor ligger i kajen rakt nedanför Evas lägenhet. Utsikten är slående. Men det kan inte Eva njuta av; sedan ett par år tillbaka är Eva näst intill helt blind. Hon klarar sig bra i sitt hem, men det blir knepigare när hon ska gå ut själv. Vi återvänder till prästvigningen.

Kvinnor fick vigas till präster

1958 tog Svenska kyrkan beslut att kvinnor fick prästvigas. Två år senare vigdes de tre första kvinnorna; Elisabeth Djurle, Ingrid Persson och Margit Sahlin. Då visste Eva att det också var denna väg hon själv ville gå. Men det fanns en hake: alla biskopar var inte överens, så det beslutades även om en samvetsklausul. Den innebar att en biskop inte skulle tvingas att emot sin vilja viga kvinnor till präster. En präst kunde också vägra att tjänstgöra tillsammans med kvinnliga präster. Detta gällde bland annat på Gotland. Samvetsklausulen avskaffades först 1982.

”Alla biskopar var inte överens, så det beslutades även om en samvetsklausul”

År 1993 beslöt kyrkomötet att de som i gudstjänst vägrade samverka med prästvigda kvinnor fick inte prästvigas.

”Jag kan inte prästviga dig för jag har kallat hit så många unga präster som jag har lovat att jag inte ska prästviga kvinnor. De kan inte tjänstgöra tillsammans med kvinnliga präster”, sa biskop Olof Herrlin till mig.

”Först i slutet av 1960-talet fick gifta diakonissor arbeta i yrket”.

Eva kunde alltså inte arbeta som diakonissa och inte heller studera vidare med mål att prästvigas i Visby stift. Först i slutet av 1960-talet fick gifta diakonissor arbeta i yrket. Men för Eva med två barn och fullt upp som prästens assistent, var det säkert inte mycket tid över för annat.

Men egentligen hade Eva kunnat prästvigas redan då, men i ett annat stift och sedan söka tjänst i Visby stift.

- Jo visst var det så. Det var bara Göteborg- och Visby stift som inte vigde kvinnliga präster.

Foto: Charlotte Nyman.

Alva församling.

Tore Furberg blir biskop och Eva blir prästvigd

- Biskop Olof Herrlin och jag kom bra överens. Han hade i god tid sagt till Tore Furberg,

som skulle efterträda honom som biskop, att det första han skulle göra var att viga mig till präst, så vi träffades i smyg i Uppsala och hade samtal kring prästvigningen, berättar Eva.

Foto: Charlotte Nyman.

Så blev det; den 1 oktober 1980 tillträdde Tore Furberg som biskop och bara tre veckor senare, den 19 oktober prästvigde han Eva. Under det första året som prästadjunkt var Eva i domkyrkoförsamlingen men även i Akeback och Follingbo kyrkor. Detta för att även få erfarenhet av mindre församlingar och landsbygd.

-Många män räknade nog inte mig som en riktig präst, men det var inget uttalat motstånd. De fick sköta sitt och jag skötte mitt. Bland kvinnorna i församlingen hade jag ett genuint stöd, säger Eva.

Eva arbetade framförallt som sjukhuspräst på lasarettet, S:t Olof och Mariahemmet, men också i S:t Mikael's kapell, den lilla kyrkan i ett hyreshus i Bingeby området. Efter pension har Eva vikarierat i församlingarna. Det blev en bra avrundning av hennes historiska insats.

Eva kan se tillbaka på ett halvt sekel i kyrkans tjänst. Hon återkommer gärna till åren i sockenkyrkan i Hangvar, kyrkan dit socknens alla invånare kom varje söndag och firade gudstjänst. Alla kände alla och landsbygden var fortfarande levande; det på ett helt annat sätt än i dag.

Eva är nästa helt blind sedan något år.

- På somrarna hade min man kvällsgudstjänst varje vecka i Hallshuks kapell. Ofta medverkade någon musiker förutom kantorn. Sven tog reda på om det fanns sommargotlänningar som var musiker och frågade om de kunde tänka sig att ställa upp och spela eller sjunga på en gudstjänst i det lilla kapellet vid

”Vi är ofta bättre på känslor, både att visa och att möta. Det gäller så klart även glada starka känslor som vid dop och vigslar”.

fiskeläget vid havet. Dessa kvällsgudstjänster i solnegång blev mycket uppskattade, minns Eva.

Kvinnliga präster är nu en majoritet på Gotland. Vad tycker du om det?

- Ja det är inte mycket att göra åt, säger Eva och skrattar. Jag tycker det ska vara lika många kvinnor som män.

Ser du några moment i prästgårningen som kvinnor passar bättre till än män?

- Om man ska generalisera så tror jag att i samband med dödsfall och begravningar, ja i allt sorgearbete, så kommer den kvinnliga empatiska förmågan fram. Det är en fördel för oss kvinnliga präster, säger Eva och fortsätter:

- Vi är ofta bättre på känslor, både att visa och att möta. Det gäller så klart även glada starka känslor som vid dop och vigslar.

Eva har i dag svårt att besöka gudstjänster. Men varannan söndag under den ljusa årstiden går hon till Gotlands sjukhem. Dit hittar hon och orkar vandra den knappa kilometern med sin rollator. Ibland hämtar någon henne och följer med till en gudstjänst. Men det blir mest radio- och TV-gudstjänster fir Evas del.

- Gudstjänsterna har i sig inte förändrats särskilt mycket, men det är en del dialoggudstjänster och andra moderniteter på radio, sådant gillar jag inte.

Varannan vecka går Eva tillsammans med sin granne Gunnel till Visborgskyrkan och väffelcafé. Det är en bit att gå.

- Jodå, det är inget fel på spänsten. Men synen är det sämre med. Jag kan inte läsa eller se på TV längre. Synen har blivit så mycket sämre bara under det sista året, säger Eva.

Jag frågar om det är något hon saknar och skulle önska.

Efter en stunds fundering säger Eva:

- Ja det jag skulle kunna önska var att få besök av gamla prästkollegor eller andra präster. Jag är inte bara präst, jag är människa också med en själ och skulle önska ett samtal och nattvard då och då.

Läs på nästa sida om den senaste prästvigningen i Visby domkyrka, då Juana Baumann prästvigdes.

Så var det Juana Baumann. Den 18 januari 2025 prästvigdes hon i Visby domkyrka. Nu ska hon under ett år vara prästadjunkt i Stenkumla församling. På bilden från prästvigningen är hon omgiven nästan enbart av kvinnor. Det var bara två män i processionen; biskop Erik och diakon Christer Engelhardt. De övriga är, från vänster, stiftsprost Annika Hakalax, diakon Anna

Djurbäck, Helena Enoksson från pastoralinstitutet, kyrkoherde Martina Åkeson Wollbo, kaplan Petra Guteskär, biskop Erik, domprost Anna Lundgren, kyrkoherde Andréa Bogren, kyrkoherde Monika May, diakon Christer Engelhardt samt diakon Katharina Gudinge. Det har hänt mycket sedan 1980. Foto: Linda May Dahlström.

Några avgörande årtal

1921 fick kvinnor rösträtt i Sverige.

1923 slogs det fast i lag att kvinnor hade rätt att inneha statstjänst, men prästtjänsten undantogs.

1958 fick kvinnor rätt att vigas till präst. Kyrkomötets röstsiffror var 69-29. Sex biskopar röstade för förslaget och fem mot. En samvetsklausul infördes som innebar att ingen biskop skulle tvingas att prästviga en kvinna och ingen präst skulle tvingas att tjänstgöra tillsammans med en kvinnlig präst.

Det innebar att regeringen undvek att utnämna biskopar som vägrade viga kvinnliga präster. Vid två tillfällen fanns det bara kandidater som var kvinnoprästmotståndare, 1962 då Olof Herrlin blev biskop i Visby samt 1970 då Bertil Gärtner blev biskop i Göteborg.

1960 vigdes de första tre kvinnorna till präster. Elisabeth Djurle och Margit Sahlin vigdes i Stockholm, Ingrid Persson i Härnösands domkyrka.

1982 togs samvetsklausulen bort.

1994 slog kyrkomötet fast att den som var kvinnoprästmotståndare inte fick bli präst.

Fardhem-Garde = sant! - *Jodå det tu ska bli ett!*

Hej Janne hur går det med samsamslagningen?

- Jodå, vi är positiva både i Garde och Fardhem och ser klara fördelar, säger Janne Bergquist, ordförande i kyrkorådet i Garde församling.

Ett storpastorat har diskuterats under några år. Från början var det tänkt att även Burs pastorat skulle vara med i det nya storpastoratet, men så blir det alltså inte, men samarbete kommer de att göra. I Fardhem och Garde är det sammanlagt tio socknar som nu går samman i ett pastorat. Richard Wottle, fd stiftsprost i Visby stift, har gjort en utredning som ligger till grund för det förslag som senare togs och han följer också hela processen.

Men någon kyrkoherde har ni inte rekryterat ännu?

- Nej, vi har annonserat, men vi ska göra en ny rekryteringsomgång. Nu är det Staffan Eklund som vikarierar i Garde och Fardhem. Han har lovat att stanna kvar till i höst. Om namnet låter bekant så har Staffan tidigare varit kyrkoherde i Stenkumla församling. Under hösten hoppas vi att vi har klart med en ny kyrkoherde, förklarar Janne och låter optimistisk. Men en kyrkomusiker ska också anställas. Burs pastorat ska också rekrytera en komministertjänst som ska delas med det nya storpastoratet, men det avvaktar de med.

- Det blir ett större arbetslag i det nya pastoratet. Särskilt för klockarna är det här en stor fördel. Vi har två heltidsklockare i Garde, i Fardhem är de tre, men två av dem arbetar på deltid. De har redan fått i gång ett samarbete. De hjälps åt och lånar maskiner och utrustning av varandra.

De båda pastoraten har redan i dag samma kantor, Olof Stenström. Han är egentligen pensionär, men har lovat att stanna hela 2025. Kyrkokören har Mona Kihlström tagit över. Hon är pensionerad kantor och har

flyttat till Gotland. Hon vikarierar också då och då som kantor. På Gardeskola har ett par lärare, tagit hand om barnkören. Det verkar som det mesta löser sig.

- Vi har bildat en interimstyrelse med ledamöter från varje kyrkoråd, ordförande är Rolf Gahm, klockare. Det fungerar bra, konstaterar Janne Bergquist och berömmar samarbetet han har med Bernt Karlsson, ordförande i Fardhem pastorat.

Fardhem har fem församlingar och Garde endast en församling, så villkoren ser lite annorlunda ut. Det nya pastorat kommer att få cirka 1 300 -1 400 medlemmar, så det är inte stort.

Den blivande kyrkoherden får välja om han eller hon vill bo i Fardhem eller i Garde prästgård. Båda är tillgängliga och i gott skick.

Ja det är mycket som ska fixas. Just nu arbetar interimstyrelsen med att se hur lagfarter och bankkonton ska föras över till det nya pastoratet. För Jannes del så är det inte bara att vara kyrkorådsordförande som vilar på hans axlar, han vickar också en del som kantor. I sommar blir det hela fem veckors kantorsjobb i Garde pastorat.

Janne Bergquist är inte bara ordförande, utan också flitig kantorvikarie i församlingen.

Garde kyrka.

Visby stadsmission blir Gotlands stadsmission – och något nytt är på gång!

I september i fjol togs det beslut att Visby stadsmission skulle bli Gotlands stadsmission. Från att i 140 år ha varit en angelägenhet framförallt för Visby med omnejd blir nu stadsmissionen något som berör hela Gotland, där stad och land arbetar tillsammans.

Gotlands stadsmission verkar såväl på landsbygd som i tätorterna. Drönbild: Pär Malmros och vykort, okänd fotograf.

- Jo så är det. Stadsmissionen har under de senaste decennierna verkat mer som en möjliggörare för andra organisationer. Men inte bedrivit särskilt mycket egen verksamhet. Nu tar vi steget att också bli utförare, berättar Anna Lundgren, domprost i Visby domkyrkoförsamling och ordförande i Gotlands Stadsmissionen.

Stadsmissionen äger i dag fastigheter, bland annat Träffpunkten på Gråbo som de har hyrt ut till Röda korset och där även andra föreningar och ideella verksamheter har kunnat använda lokalerna. De har också gett ekonomiskt stöd till olika angelägna projekt och aktiviteter.

”Vi har sett ett tilltagande behov av sociala insatser i samhället, inte minst genom en ökad efterfrågan av våra diakoner”

- Vi har sett ett tilltagande behov av sociala insatser i samhället, inte minst genom en ökad efterfrågan av våra diakoner och att fler söker sig till Svenska kyrkans församlingar för olika former av stöd. Stadsmissionen har

stor potential till att utveckla sin verksamhet och också bli utförare tillsammans med församlingar och pastorat på Gotland.

Redan i dag ser diakonerna i domkyrkoförsamlingen att många som bor på landsbygden söker sig till Visby domkyrka för att få hjälp.

- Så är det. Dels har vi diakoner, vilka inte alla pastorat eller församlingar har, dels är det många som kommer till Visby av olika anledningar och då tar kontakt med oss som finns på plats här, berättar Anna Lundgren.

Nu ska alltså pastorat och församlingar på Gotland kunna bli medlemmar i stadsmissionen enligt de nya stadgarna. Medlemsavgiften är på 500 kronor, så det kan knappast få något pastorat att tveka. Enligt stadgarna är det en fristående förening. Det står visserligen att domprosten ska vara ordförande. Likaså ska biskopen vara inspektor över verksamheten.

Vad kan Stadsmissionen erbjuda pastoraten om de blir medlemmar?

- Ja det måste vi titta på tillsammans. Vi ska utgå från vilka behov vi och våra medlemmar har och kan se. Stadsmissionen ska nu anställa en direktor som ska bygga upp verksamheten. Men jag vill se stadsmissionen som ett komplement till den diakonala verksamhet som redan finns i församlingarna. Diakoni är ett av kyrkans grunduppdrag. Det är inte bara det som utförs av diakoner utan även av lekmän och andra. Stadsmissionen blir ett komplement till detta, förtydligar Anna, och ger som exempel ekonomiskt bistånd:

- Det är en sådan övergripande verksamhet som kräver en del specialkunskap att hantera och det är inte alltid lätt att svara på sådana frågor. Det skulle stadsmissionen kunna ta hand om för hela Gotland.

Ambitionen är också att bli en del av De förenade stadsmissionerna vilket möjliggör bland annat att Gotland får tillgång till olika fonder. Föreningen har också gått med i Giva Sverige, för att därmed kunna skapa ett 90 konto, och bli en del av Insamlings Sverige.

”Gotland är inte stort, så ett samarbete är självklart”

- För att bli medlem i De förenade stadsmissionerna måste vi visa upp att vi har verksamhet med en viss omsättning. Det skulle till exempel kunna vara en återvinningsbutik eller annat som sysselsätter arbetslösa och långtidssjukskrivna.

Pastoraten ser ett ökat behov och är också inne på att de måste kraftsamla. Gotland är inte stort, så ett samarbete är självklart. Det visar sig genom att nästan alla församlingar och pastorat redan har gått med i Gotlands stadsmission.

- Vi vet inte hur verksamheten riktigt kommer att se ut om fem år. Men det är ju medlemmarna, det vill säga församlingarna och pastoraten som kommer påverka det. Nu ska vi först anställa en direktor och påbörja uppbyggnaden av Gotlands stadsmission.

- Kanske kommer det finnas aktiviteter i Stadsmissionens regi även i Slite, Klinte och Hemse också. Vem vet. Det här blir nya möjligheter, funderar Anna Lundgren.

Stadsmissionen äger förutom fastigheten på Gråbo även ett hus på Axelsro. Det används i dag ytterst lite, nästan bara för tillfällig utyrning av rum till privatpersoner. Stadsmissionen har också en del kapital - allt detta skulle kunna användas bättre.

- Nu har vi förberett allting. Stadgeändringar har gjorts. En inventering i pastoraten har utförts. Kanske blir det också en delvis ny styrelse och en direktor ska anställas, så möjligheterna att skapa något nytt och bra finns, säger Anna och fortsätter:

Anna Lundgren, Foto: Mattias Wahlgren.

- Om jag blickar ut över Visby och Gotland så ser jag jättemycket som behöver göras och där vi ur ett kyrkligt diakonalt perspektiv tydligare kan verka. Men som enskilda församlingar och pastorat har vi inte alla resurser själva och i detta arbete kan Gotlands stadsmission göra oss starkare. Långtidsarbetslösa, psykisk ohälsa, ofrivillig ensamhet och hemlöshet, ja det finns så många som faller mellan stolarna och tillsammans kan vi göra mycket mer. Vi vill vara med och bygga ett gott samhälle, det som är diakonins utgångspunkt. Många församlingar och pastorat har ett bra samarbete med Region Gotland och andra myndigheter. Vi behöver varandra. Behoven är stora, avslutar Anna Lundgren, och ser därmed ljus på de framtida möjligheterna.

I april 2023 slogs portarna upp för Ansgar. Domkyrkoförsamlingens dagverksamhet, framförallt för dem som inte har ett stabilt boende. Michaela Kratz har sedan starten varit den som har hållit ihop verksamheten som drivs tillsammans med Region Gotland och med stöd bland annat även från Visby stadsmission, numera Gotlands stadsmission. Hur ser det ut nu, snart två år sedan Ansgar öppnade?

- Till att börja med handlade det mycket om att vi skulle bygga nätverk och göra verksamheten känd. Men det var få som besökte oss, säger Michaela som är anställd som diakon i Visby domkyrkoförsamling och arbetar halvtid med Ansgar.

Ansgar hade fått lokaler i källarplan i samma hus som natthärbärgets Birkagården har sina lokaler. Men det var två skilda verksamheter, vilket man från start var noga med att påpeka.

- Den första sommaren blev det ännu lugnare, berättar Michaela. Så är det faktiskt också på Birkagården. För den som saknar bostad så löser det sig på ett eller annat sätt när nätterna blir varmare.

Ansgar och Birkagården är två så kallade lågtröskelverksamheter. Det krävs inte att den som kommer ska vara nykter, men det ska vara tydligt att de möts av sådana aktiviteter

som är inriktade på att förbättra besökarens livssituation. För att göra det har Ansgar nu byggt upp ett välfungerande nätverk med bland annat Regionens beroendemottagning, socialtjänsten och vårdcentraler.

Det är sådana kontakter som är värdefulla för att kunna bryta ett långvarigt destruktivt kretslopp.

- De flesta av våra gäster har näst intill aldrig haft ett ordnat liv. De har gjort så många försök för att komma ur missbruk, men misslyckats. Något de ofta också påminns om. Men med Ansgar vill vi att alla ska känna sig sedda och då inte bara ur denna problematiska och till synes omöjliga situation, berättar Michaela.

Under sommaren var det alltså glest med besökare, men hur blev det till hösten?

- Vi insåg att vi måste göra något mer. Då

började vi med att erbjuda soppa först en gång i veckan, men så småningom utökades det till fyra gånger i veckan. Det här ledde till att Ansgar fick betydligt fler besökare, men det höll sig kring tio personer per dag. Efter ett lyckat jul- och nyårsfirande tog det rejäl fart. En klart bidragande faktor är Björn ”Nalle” Sandell. Han är anställd som handledare, men är även en duktig och välkänd kock så det var enkelt för honom att ta ansvar för matlagning och inköp. Dessutom är han mycket duktig på att tas med folk och känner många från sitt tidigare arbete i restaurangbranschen.

Sopporna utvecklades mot luncher. Fortfarande enkla men med den touch som en professionell kock alltid har med sig. Tack vare matbutiker och restauranger får Ansgar laga de maträtter och råvaror som Björn kan trola ihop till goda måltider.

- Det här var uppskattat, berättar Michaela, som då kunde se att allt fler sökte sig till Ansgar, och inte bara hemlösa, utan även andra som befann sig i utanförskapets gränsland.

Ansgar+Birkagården= Sant

Men lokalerna i källarvåningen var inte lämpliga för matlagning, så då togs beslutet att flytta upp Ansgar till Birkagårdens övre lokaler. Ganska naturligt egentligen. Men övervåningens sovrum var endast till för natthärbärgat. Michaela som ansvarar för Ansgar samarbetar, från den första januari med Tom Wissing som har tagit över rollen som ansvarig för Birkagården. Låter namnet bekant? Jo, det är eldsjälens och före detta föreståndaren Tommy Wissings son! Under några år har Tom varit inne och arbetat som nattanställd i verksamheten och via sin far Tommy, så är han väl introducerad i arbetet. Birkagården består alltså organisatoriskt i dag med en dagverksamhet, Ansgar och ett natthärbärge. Det här blev en positiv förändring.

Birkagården är öppet för alla

Hansgården, som är Region Gotlands lågröskelboende, ligger inom samma område som Birkagården. Kravet för att få boende där är att man inte dricker eller tar droger.

Det innebär att om man inte blir insläppt på Hansgården för att man är allt för berusad så kan man istället gå till Birkagården. På Birkagården tar de emot alla bara de inte ber sig illa, är skadade eller sjuka.

”Det här är människor som så många bara går förbi och helst inte vill se”

- Det kan vara polisen som ringer och säger att de har släppt någon som nu är på väg till Birkagården eller att sjukhuset har någon berusad person som har blivit omplåstrad och behöver ett rum för natten. Då ställer vi upp, förklarar Michaela, som menar att det är en självklar och kristet förhållningssätt:

- Det här är människor som så många bara går förbi och helst inte vill se. Och visst det är människor som knarkar, super och kan ha begått brott, grova brott. Men det är människor som har samma värde och rättigheter som alla andra. Människor som har samma känslor, behov och själ som alla andra! Det måste man tänka på.

Michaela Kratz, diakon och föreståndare för Ansgar.

Inte rehabilitering – men ett första steg

Att komma tillbaka till ett någorlunda normalt liv är inte enkelt. Det ställs krav. Du ska anmäla dig på Arbetsförmedlingen och då ska du i princip vara drogfri, ha en adress och en telefon. Annars står man egentligen inte till arbetsmarknadens förfogande. Bara att uppnå detta är näst intill omöjligt för den som vid femtio års ålder aldrig egentligen har upplevt ens en så pass stabil livssituation. Så ser det ut för många av dem som besöker Ansgar eller Natthärbärgets. Men det är inte omöjligt. Och det finns nivåer där minsta framsteg är upplyftande. Michaela berättar om ett par sådana positiva öden.

”Ansgar ska vara en mötesplats för dem som sitter fast i denna svåra situation”

- Men kom ihåg att Ansgar inte har ambitionen att vara ett behandlingshem eller liknande. Målet är självklart att hjälpa människor, men första steget är att Ansgar ska vara en mötesplats för dem som sitter fast i denna svåra situation, förklarar Michaela och ger ett exempel på vad de kan göra:

- Vi ska erbjuda enkla möjligheter – det kan vara att någon från Beroendeenheten kommer till oss för samtal. Det handlar inte om inskrivning eller så, utan bara en enkel kravlös kontakt.

Vi behöver bli fler – volontärer välkomnas

Michaela har halva sin diakontjänst på Ansgar. Utöver det är Björn ”Nalle” Sandell anställd, samt en på arbetsträning och en fast volontär.

- Det är svårt att få tag på volontärer framförallt för natthärbäрге. Kanske är det oavlönat arbete som färre vill ta på sig, eller nattdarbete som avskräcker. Men det krävs också en del av volontärer. Berusade kan vara provocerande i ord, det ska man klara av. Våld i minsta form tolererar vi inte så klart.

- Men varje natt ska det vara två. Så nu är det en anställd och den andra personen en frivillig, men det är svårt att fylla dessa tider. Så är du intresserad av vår verksamhet, hör av dig, uppmanar Michaela.

Det blev inte som tänkt – men det blev bra

- Jag känner mig nöjd, men inte färdig. Birkagården med dag och nattverksamhet bryr sig verkligen om människor i nöd. Vi har nu ett nätverk och arbetar tillsammans med bland annat socialjouren. Vi vet och respekterar varandras uppgifter och ansvar.

Jag ber Michaela om något citat hon gärna lutar sig emot i sitt arbete. Direkt svarar hon med att citera Psaltaren 25:4-5: *Led mig i din sanning, lär mig, du som är min Gud, min räddare, ständigt hoppas jag på dig.*

”Led och lär mig”, så kan man också se på Ansgar; det blev inte som det var tänkt, det blev lite annat, men det blev bra, säkert mycket bättre!

Birkagården

Natthärbärgets Birkagården erbjuder en sängplats för dig som är hemlös. Dessutom får du mat, en stunds gemenskap eller samtal, möjlighet att sköta din hygien, med mera. Verksamheten är ett samarbete mellan Visby domkyrkoförsamling, Region Gotland, Röda korset och Hela Människan Gotland och görs möjlig genom ett stort antal frivilliga som ställer upp och tjänstgör ungefär ett pass var i månaden.

Vem var Ansgar?

Ansgar? Jo det var missionären som kom till Birka på 800-talet och kristnade en del av Birkaborna som bildade en första kristen församling i Svealand. Men Ansgar står också för vad verksamheten innebär. Det är en så kallad akronym: En Alkohol-, drog- och vapenfri När-mötesplats för Samtal, Gemenskap, Ansvar för sig själv och Respekt för varandra.

Visby stiftskansli omorganiserar och nyanställer

Visby stiftskansli - en uthålligare, utåtriktad, hållbar organisation som kan stötta hela kyrkans verksamhet och synas för allt fler!

- Målet är inte bara att utveckla stiftskansliet utan hela stiftet, ja, då behövs det att kansliet kan ta en mer främjande roll, så vi kan vara ett reellt stöd för våra pastorat och församlingar, säger stiftsdirektor Patrik Ågren.

Det handlar i första hand om en omorganisation av stiftskansliet. Den här översynen har varit på gång under en längre tid. Nu har en modell tagits fram och som nu börjar genomföras. Syftet är att dels göra arbetet effektivare och enklare på kansliet och inte som nu, vara beroende av att det är en enda person som kan utföra vissa uppgifter. Det är inte hållbart.

”En uthålligare, utåtriktad, hållbar organisation”

- Nej vi vill ha en organisation där vi kan stötta varandra. Vi blir väldigt sårbara om allt hänger endast på en enda person. Vi måste också anpassa oss mer till hur samhället ser ut utanför kyrkans väggar. Så vi kan till exempel möta upp de behov som behövs om vi kommer ta över fler verksamheter som Gotlands sjukhem. Då krävs det att vi har en organisation med kompetens som kan stötta även den delen, berättar Patrik Ågren och förklarar att det är därför de nu rekryterar en ekonomichef.

Det blir alltså en organisation som får en mer strategisk ledningsgruppstruktur där biskopen och stiftsdirektorn är en självklar del, men även en egendomschef. Det är Arvid Mickelåker som får det uppdraget och därmed ett tydligare mandat. Det blir även en administration- och IT-supportavdelning, där bland annat arkiv, sekreterare med mer ryms. Här ska det också finnas en ansvarig chef.

- Vi rekryterar nu också en kommunikationschef för att ytterligare ta ett par steg framåt, synas mer och utveckla hur vi kommunicerar.

Visby stiftskansli, Norra Kyrkogatan.

Vi måste se över hur vi bäst för fram vårt budskap i olika sammanhang. Det gäller inte bara den inomkyrkliga verksamheten, utan också hur vi syns externt, till exempel hur vi arbetar och förvaltar det kyrkliga kulturarvet. Vi ska finnas med som en bra spelare på Gotland i till exempel besöksnäringen. Här har vi något unikt!

Stiftskansliet söker även en ny stiftsprost efter Annika Hakalax som ska gå i pension till sommaren, samt en biskopsadjunkt, en tjänst som i dagsläget är vakant. Vidare ska en ansvarig direktor till Gotlands stadsmission anställas. Den tjänsten ska till att börja med ha sitt tjänsterum här på stiftskansliet, men är alltså inte anställd av Visby stift.

- Det har varit bra med gensvar till flera av dessa tjänster. Intervjuer pågår, så det ser lovande ut! I höst börjar det ta reell form, avslutar Patrik Ågren, stiftsdirektor, intervjun med.

VISBY
DOMKYRKA
800 ÅR

Alla tider Sankta Maria
800-års jubileum
- Då händer det saker!

Ole Kaspersen
visar model-
len av den
första kyrkan
från 1225.

Redan på nyårsdagen tog firandet fart. Med ”Ord och Ton” gav domprost Anna Lundgren, besöksansvarig Ole Kaspersen och domkyrkoorganist Peter Alrikson en föreställning. Musik och berättelser från dessa århundraden framfördes och som Ole och Anna knöt an till platser och föremål i kyrkan. Det här blev en uppskattad start på jubileumsåret.

- Jo det blev lyckat och jag kan lova att vi kommer framföra det programmet fler gånger under jubileumsåret, säger Ole Kaspersen.

Ole Kaspersen arbetar sedan ett år tillbaka med att utveckla besöksverksamheten i Visby domkyrka. Men under 2024 har han tillsammans med Anna Lundgren, domkyrkokaplan Petra Guteskär, kommunikatör Mattias Wahlgren, klockare Dalia Munck, organist Peter Alrikson och Inger Harlevi, varit jubileumskommitté. Tillsammans med personal och förtroendevalda har de tagit fram ett gediget program för 2025. För 800 år är verkligen något att uppmärksamma.

Biskop Bengt invigde kyrkan 1225

Det var 1225, närmare bestämt den 27 juli som biskop Bengt från Linköping invigde S:ta Maria, den kyrka som då delades av en tysk- och en gotländsk församling. Kyrkobygget hade påbörjats redan på 1190-talet, så det var säkert efterlängtat när biskopen stötte sin kräkla på sydportalen och kyrkdörrarna kunde öppnas.

- Naturligtvis blir den 27 juli höjdpunkten på firandet, men både dessförinnan och efter den dagen händer en mängd aktiviteter, berättar Ole och börjar bläddra i sina papper:

Jag ser att det är en hel del punkter och tankar ”Uj det här blir en lång artikel!”

- Självklart blir det musik i olika former. Det är allt från den 18 april då musik av en av vår tids främsta svenska kompositörer framförs, nämligen Fredrik Sixtens och hans tolkning av Johannespassionen. Domkyrkokören tillsammans med Gotlands Musikens blåsararkvintett; förstärkta med solister och blåsa-

re framför verket, berättar Ole entusiastiskt och fortsätter:

Den 26 juli, dagen före den stora jubileumsdagen, blir det på eftermiddagen en gratis-konsert för barn med Karl Petters orkester i kyrkan. På kvällen samma dag kommer singer-songwriter Tomas Andersson Wij till domkyrkan, så bredd är det, konstaterar Ole och hänvisar till programmet som fylls på hela tiden!

Guidningar, visningar och utställningar

Eftersom Ole framförallt arbetar med S:ta Marias besöksverksamhet, kommer vi in på det som har gjorts och görs när det gäller visningar och liknanden. Guideverksamheten har utvecklats under det senaste året. Nu har Visby domkyrka tillgång till sju guider som kan kyrkan utan och innan – och de används flitigt.

- Vindvisning som vi har på söndagarna kl. 14.00 har arrangerats minst en gång i veckan sedan i somras och roligt nog är det alltid slutsålt, säger Ole och ser belåten ut.

”Vi märker hur intresset för kyrkan har ökat. Många av våra guideturer blir välfyllda, även på icke högsäsong”

- Teaterguidning som leds av den gamle klockaren Konrad är bara under sommaren, men det kommer också nya teman på guidningarna, lovar Ole.

- Jo en av guiderna upptäckte en del intressant i domkyrkans textilsamling. Så ur den har vi nu gjort ett urval till en utställning som kommer visas i klimatrummet på vinden. Utställningen, textilier som finns i kyrkorummets och i sakristian, har vi nu också gjort en särskild guidetur för. Den kommer vi snart gå ut och presentera. Den första visningen blir den 16 mars.

Peter Nordlöv, också guide i kyrkan, arbetar just nu med att sammanställa en konsthistorisk vandring i kyrkan. Här finns mängder av konstnärliga uttryck formade under 800 år och som han som konstvetare sätter in i ett större sammanhang.

- Vi märker hur intresset för kyrkan har ökat. Många av våra guideturer blir välfyllda, även på icke högsäsong. Men det är också många föreningar, organisationer och företag som hör av sig och vill ha visningar. Då är det kul att ha ett brett utbud av olika teman, säger Ole.

Glöm ej heller att under varje månad så är det en särskild utställning på olika teman som knyter an till kyrkan. När jag är där hänger en intressant och snygg utställning om kyrkklockor. För dessa ansvarar Dalia Munck, klockare i domkyrkan.

Projekt Fredsduvan – engagerar alla skolor

Under vintern och våren skapar hundratals elever sina egen fredsduvor. Ett material har skickats ut till alla skolor och som nu kommer tillbaka i färgglada och i alla tänkbara former och modeller. Det här ska bli Gotlands största konstinstallation, med säkert tusentals duvor som ska hängas upp i långhusets valv. Vernissage blir det den 1 maj.

Ett jubileum utan jubileumsböcker är svårt att tänka sig. Så är det; under maj månad är det boksläpp för tre böcker med tema Domkyrkan. Så här presenteras de:

- ”Alla tiders Sankta Mariaoch kyrkråttan” – en illustrerad bok om Hansans historia, presenterad genom kyrkråttan Hansanssons upplevelser. En saga av Petra Guteskär.
- ”Visby domkyrkas historia – från köpmanskyrka till katedral”, skriven av Dick Harrison. Boken pekar inte minst på domkyrkans roll i ett internationellt perspektiv.
- ”1599 års orgel” en presentation av ett unikt instrument. Boken berättar såväl om dess historiska kontext som återuppbyggnaden.

- Apropå orgel, den 5-8 juni blir det inte bara Hansadagar utan även Hansa Organ Festival med organister från olika Hansestäder. Domkyrkoförsamlingen står som värd för den, lägger Ole till.

Vi går ut på kyrkogården för att fotografera. Ole börjar då berätta om planerna på en pilgrimspark. Det låter väldigt spännande med änglar på klintkanten och böneträd, men nu får vi avsluta denna artikel innan den blir allt för lång. Jag sammanfattar lite imponerad med att konstatera hur kreativa de har varit och är. Ole ler och förklarar att det är tack vare att vi har en chef som ger oss mandat att tänka nytt och stort!

Jag säger bara. Gå in på Visby domkyrkas hemsida och titta i kalendariet, det här är bara ett litet urval! Då får ni också del av kyrkans intressanta historia.

Ole kämpar i vinden som den seglare han är!

Nya medarbetare på Visby stiftskansli

Henriette Bolz anställdes i oktober 2024 som förvaltningsassistent på Visby stiftskansli. Men från den 1 mars har hon gått över till en liknande tjänst på Prästlönetillgångarna. Innan Henriette började arbeta på stiftskansliet var hon anställd på Turistbyrån. Henriette har en masterutbildning i lingvistik från Tyskland. Intresset för svenska språket fick henne att flytta till Sverige och Gotland 2017. Så studierna har hon delvis genomfört på distans.

Fritiden då? Jag gillar allt hantverk. Jag syr, stickar, håller på med keramik och sånt.

Agnes Tibbling Lingwall, kom till Visby stiftskansli 17 februari i år. Hon har tjänst som administratör med arkiv och it-ansvar. Agnes kommer senast från Göteborgs stift där hon var anställd som antikvarie och registrator. Men det är från Visby som hon har sin akademiska examen, närmare bestämt från Campus Gotland, Uppsala universitet, en examen från

Byggnadsantikvarieprogrammet. 2023 flyttade hon från ön och sedan dess har hon längtat tillbaka till Gotland. Hon ber mig skriva att hon söker bostad i Visby! så det gör jag.

Fritiden då? Jag är intresserad av kyrkor, kyrkor och kyrkor... Då har hon kommit rätt, tänker jag.

Suzanne Asklander är anställd på Visby stiftskansli från mitten av februari som administrativ chef. Hon kommer närmast från Klinte pastorat där hon har arbetat som kyrkogårds- och fastighetschef. Suzanne är bland annat utbildad inom fastighetsförvaltning och fastighetsteknik. Hon ersätter delvis Ulrika Holmberg som är tjänstledig för att arbeta på Kyrkokansliet, Uppsala.

Fritiden då? Jag är intresserad av språk och matlagning. Med fyra hemmaboende barn så tar det också sin tid.

Ett antal nya tjänster är just nu på gång att anställas samt ett par vakanta som ska tillsättas. Bland annat kommer en ekonomichef, en kommunikationschef, biskopsadjunkt och stiftsprost anställas på Visby stiftskansli. Förhoppningsvis kan vi i nästa nummer, som kommer i juni, berätta lite mer om dem. Gotlands stadsmission ska också anställa en direktor. Se mer, intervju i denna tidning med stiftsdirektor Patrik Ågren, sid 35.

Åsa Höjer arbetade under några år som kommunikatör inom Svenska kyrkan på Gotland. Men resan gick vidare till Svenska kyrkan i London. Sedan några år är det dock Italien som gäller. Hon arbetar idag som frilans inom grafisk design och kommunikation, bland annat med uppdrag åt Svenska kyrkan i utlandet. Just nu även med ett flertal bokprojekt åt Visby domkyrkoförsamling i samband med domkyrkans 800 års jubileum.

KRÖNIKA AV ÅSA HÖJER

Tankar om svenskhet, identitet och fundraising

Att vara utlandssvensk är något unikt. Unikt för varje enskild person, såklart, liksom livet. Själv blev jag utlandssvensk 2013 när jag flyttade till London. Fast det var inget jag förstod då.

Under mina åtta år i Storbritannien fylldes tillvaron av att vara i tjänst för andra svenskar, för kyrka såväl som för stat. Tiden gav mig perspektiv på vad vi som ”lever i försörjningsring” saknar, behöver, längtar efter - eller flyr från. Inte alla ”hamnar” utomlands av egen fri vilja, det är en lärdom jag tar med mig. Och när steget ut väl är taget är steget tillbaka ”hem” många gånger komplicerat.

Svenskhet och identitet var och är två ständigt återkommande teman, för aldrig är man så svensk som utomlands. Den svenska identitetens styrka kommer dock och går. I London mötte jag ofta kvinnor som lämnat Sverige för ett tiotal år sedan, acklimatiserat sig och på många sätt blivit briter. Men så hände något – de fick barn – och deras svenskhet blev med ens viktig. Man vill sjunga Imse Vimse spindel, baka kanelbullar och gå med i Luciatåget. När sommaren nalkas nynnars man till Den blomstertid nu kommer och framåt advent Stilla natt. Man läser Pippi Långstrump och Lotta på Bråkmakargatan. Och kanske vill man låta döpa sitt barn i en vit klänning som fastän det inte är exakt den dopklänning man själv och halva släkten en gång klätts i känns den lika vacker och prästens ord där vid dopfunten så där självklara, på modersmålet. I Faderns och Sonens och den helige Andes namn. Så mammorna, och papporna, kom till kyrkan. Kände sig hemma. Deltog i verksamheter och

kanske började barnet efter något år sjunga i kören och söndagarnas gudstjänster blev en del av vardagen.

Och jag mötte äldre kvinnor. De som efter ett långt yrkesverksamt liv gått i pension och plötsligt befann sig i en situation utan egentlig mening, utan sammanhang. De kände sig inte längre behövda. Och där någonstans förlorar en människa lätt en del av sin värdighet. Alla människor mår bra av att känna sig behövda, men när barn och barnbarn bor i ett annat land, när vännerna från förr är några man träffar alltmer sällan, kanske under ett snabbt besök i Sverige, och arbetsmarknaden inte längre är den plats där meningen med livet bor – då söker man efter något annat. Sin identitet, kanske. Även om nog inte ordet identitet är på var mans läppar. Trygghet, gemenskap, glädje, meningsfullhet.

Jag minns en gudstjänst i Bournemouth. Tillsammans med en av församlingens präster hade jag manövrerat den vänsterstyrda bilen söderut och funnit kyrkan vi lånat. Ett drygt tjugotal personer med någon slags svenskspråkig identitet hade samlats, många främlingar för varandra. Efter kyrkklockornas ringning och prästens välkomnande stämde vi upp i sång. En stund in i gudstjänsten, när nästa psalm sjöngs, hörde jag lågmälda snyftningar. Senare under dagen fick jag veta att kvinnan som gråtit gjort det av glädje och längtan. Psalmsången hade väckt minnen från en svensk barndom och uppväxt långt bortanför det land hon idag kallade hemma.

I Londonförsamlingen arbetade man sedan länge med fundraising. Medlemsavgifter

och ekonomiskt stöd från Sverige kunde och kan inte täcka de utgifter man har. Något som är en gemensam verklighet för alla utlandsförsamlingar. Inför den årliga julbasaren hade en frivillig som uppdrag att kontakta företag med svensk koppling för att tiggla vinster till jullotteriet. När jag första gången såg Ulrika Eleonora kyrka var den gömd bakom byggnadsställningar på grund av fasadrenovering. Ett enormt projekt, kostsamt naturligtvis. Genom att ”sälja” fasadstenar lyckades församlingen samla in drygt 1,5 miljoner svenska kronor, vilket var nödvändigt för genomförandet av renoveringen. Genom åren som följde blev jag involverad i såväl toalettrenovering som marknadsföring av vår nysatsning på julbord. Julbasaren och de många årliga luciagudstjänsterna rullade på, men krävde naturligtvis mycket arbete – och ett stort antal frivilliga. Här pratar vi hundratal. Att leva och arbeta i en utlandsförsamling är på många sätt väsensskilt mot att vara anställd i en svensk församling hemma i Sverige. Samtidigt är församlingens grundläggande uppgift densamma; att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

Sedan ett par år är jag tillbaka i tjänst för Svenska kyrkan i utlandet. I ett pågående projekt stöttar jag utlandsförsamlingarna med deras fundraisingarbete. Parallellt jobbar jag och kollegor med att fortsätta bygga broar och stärka vänskapsband. Bland annat är just nu det kommande 400-års jubileumsåret i startgroparna. Detta då församlingen i Paris bildades år 1626. Ett jubileumsår hela 2026 planeras det för, i Sverige såväl som runt om i världen. Vi har mycket att tjäna, både i Sverige och runt om i världen, på att lära av varandra. Vänförsamlingar bidrar till kunskapsutbyte, fortbildning och ökat engagemang. Unga och seniora volontärer sänds ut i världen och kommer hem med nya erfarenheter och personliga berättelser. Vi gör vad vi kan för att fånga upp berättelser och sprida dem vidare.

Utanför mitt fönster går solen ner. Någon annanstans i världen, i en annan svensk församling, går den snart upp. Svenska kyrkans utlandsförsamlingar finns där, i hela världen, något vi utlandssvenskar bör vara tacksamma och stolta över.

Åsa Höjer
Februari 2025

Kyrkomötet i Uppsala i november 2024. Jag var där och representerade Svenska kyrkan i utlandet och pratade om arbetet som görs runt om i världen.

Fotograf:
Magnus Aronson
/lkon

Walter Wiklund

SKUTs längste "inhoppare" - *en meritlista ingen slår*

Svenska Kyrkan i Utlandet och tidigare Sjomanskyrkan har alltid behövt inhoppare under längre eller kortare tid för att täcka upp tjänster vid semestrar, sjukdom och vakanser. Walter Wiklund i Visby stift platsar nog som den allra längste inhopparen - inte för sina 190 cm i strumplästen - utan därför att han hoppat in för längre eller kortare perioder under vart och ett av de senaste sju årtioderna!

Då det nu har gått mer än 61 år sedan den blott 22-åriga Walter, med dispens, man var tvungen att vara 23!, prästvigdes i Visby, kan han se tillbaka på tjänster på Gotland, där han faktiskt predikat i alla 92 medeltidskyrkorna samt många år som församlingspräst i USA. Dessutom har han haft ett par SKUT-tjänster och en hel del inhopp. Gårdskorset har uppmärksammat Walter tidigare, hans resor och äventyr; alltid med hustrun Birigitta vid sin sida i 58 år!

När och var tjänstgjorde du då i SKUT och hur hinner man med sju årtionden?

1960-talet - Det började 1966, då jag - 24 år gammal - blev ombedd att förstärka staben vid Norska Sjomanskyrkan i New Orleans med huvudinriktning på svenska fartyg. En kort tid samma år hjälpte jag till vid Skandinaviska Kyrkan i Mexico City.

1970-talet - I tre år var jag sjömanspräst i Los Angeles 1975-78.

1980-talet - Tjänstgjorde jag som kyrkoherde i Skandinaviska Kyrkan i São Paulo, Brasilien 1986-89.

1990-talet - Då svarade jag för årliga svenska gudstjänster på Norska Sjomanskyrkan i Houston, Texas. Det var under de sex år jag var pastor i en amerikansk församling där.

2000-talet - Under mina fem år som Port Chaplain i New York fick jag rycka in och ta förrättningar på Svenska kyrkan.

2010-talet - Då hoppade jag in som sjukvikarie i New York under våren 2010. Jag minns särskilt hur vi fick ta hand om strandade svenska turister, när flygen ställdes in på grund av vulkanaskmolnen på Island. Vinternarna 2018-19 och 2019-20 vikarierade jag på kyrkoherdetjänsten i Florida, medan man sökte permanent präst.

2020-talet - Hösten 2022 till våren 2023 blev jag ombedd att leda verksamheten vid Svenska Kyrkan i Los Angeles under ett halvår. Tänk att få återvända till den plats, där man bodde och verkade 45 år tidigare! Både kyrkan och bostaden var desamma som då. Dessutom fyllde jag 81 år på resan ut till Kalifornien. Guds nåd och god hälsa har gjort det möjligt för mig att arbeta - åtminstone periodvis - varje år efter pensioneringen med undantag för pandemiåret 2021.

Men hur var det med klockan i kansliets trappa?

- Jo den köpte jag i Mexiko 1966, i en stad som hetter Ensenada. Kyrkan hade rivits och klockorna var till salu. Ebbe Klint fick köpa den till Hamnkyrkan i Klinte, men skänkte den efter några år vidare till stiftskansliet, berättar Walter som för tillfället är i Florida; och inte blev jag förvånad; faktiskt hade han vikarierat ett par dagar i kyrkan.

Ett annat rekord som Walter har är att han har bott i flest prästgårdar på Gotland! Nämligen Follingbo, Barlingbo, Sjonhem, Vänge och Burs.

Klockan som Walter tog med sig från Mexico till Gotland 1966.

Nu finns över 100 kyrkor i appen

Sommarens utflyktsmål - Gotlands kyrkor!

Nu finns alla Gotlands kyrkor och flera kapell utlagda på appen. Nästan alla kyrkor är öppna dagtid från 15 maj till 15 oktober, några redan nu! Så passa på att besöka dem - våra kyrkor är unika och med appen blir det desto intressantare. Men arbetet fortsätter med uppdateringar och kompletteringar. Översättningar görs nu till engelska och tyska, och det blir fler filmer! Ser du något som är fel, eller har något intressant att komplettera? Hör av dig till Linda May Dahlström på Visby stiftskansli.

Välkommen

100 KYRKORNAS Ö
En app av Svenska kyrkan Visby stift

Android iPhone

Du hittar den i din mobiltelefon bland appar.

NOTISER

Aktuella kyrkorestaureringar

I fjol var det Fröjel kyrka som restaurerades såväl ut- som invändigt och återinvigdes 8 december. I år är det Alskog, Väte och Ala som står på tur.

Ala kyrka ska restaureras både exteriört och interiört. Alskog och Väte är det i dagsläget lite oklart om vad som ska göras. Upphandling har ännu inte gått ut. Men arbetet beräknas starta i mars-april.

Kyrkohistoriskt intresserad?

Gotlands kyrkohistoriska sällskap - för alla historiskt intresserade. Leif Wiking är ordförande, Jakob Lindblad, PeO Sahlberg, Karin Hjorth, Rebecka Svensson, Per Stumle, Marleen Kolmodin och Patrick Matson, är styrelsen.

I höst blir det förhoppningsvis såväl kapell- som Kyrkosafari, det är ett par av många arrangemang. Läs mer på Visby stifts hemsida, sök på Kyrkohistoriska.

Årets Guldhjärna 2024 går till Alicia Brandt Rossander

Hon får utmärkelsen för sitt föredömliga arbete med att öka förståelsen för psykisk ohälsa!

Det är Mindshift Gotland som står för utnämmandet av årets Guldhjärna 2024. Motiveringen lyder: "Alicia har på ett föredömligt sätt kommunicerat hur det kan vara att leva med psykisk sjukdom." Utdrag ur motiveringen: Med sin bok "Från hopplöst fall till glädjande stabil" delar Alicia en berättelse om beroendesjukdom, bipolärsjukdom, självskada, sexuella övergrepp och psykiatrisk vård på ett brutalt ärligt sätt.

Psykisk ohälsa är en av vår tids stora utmaningar, och vi tror att lösningen finns i samarbete. Därför är Visby stift en del av MindShift – en rörelse som arbetar för ett samhälle där psykisk hälsa ses som en avgörande del av hållbar utveckling.

Läs hela motiveringen på Visby stifts hemsida. Här hittar du också information om MindShift.

Kalendarium våren 2025

Det händer mycket i våra församlingar

Bästa sättet att hitta församlingarnas aktiviteter är deras hemsidor och sociala medier där aktuellt program med gudstjänster, musik, föredrag och andra arrangemang presenteras.

Predikoturer

På fredagarna publiceras i lokaltidningarna predikoturer med aktuellt program för alla församlingar. Predikaturen finns även på Visby stifts hemsida. Visby domkyrkoförsamling annonserar numera ej via Predikaturen utan deras program ser du på hemsidan.

Med reservation för eventuella ändringar.

Stiftsstyrelsen

25 mars kl. 18.30
29 april kl. 18.30

Domkapitlet

26 mars kl. 09.15-12.00
23 april kl. 09.15-12.00
12 juni kl. 09.15-12.00

Stiftsfullmäktige

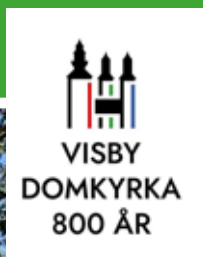
28 maj

Egendomsnämnden

25 mars kl. 09.00
20 maj kl. 09.00

Kyrkovalet 21 september!

Så välkommen till kyrkan!

Hela programmet hittar du på:
www.svenskakyrkan.se/visbydomkyrka/pagang-800a

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Erik Eckerdal

REDAKTÖR

Lars Bäckman
lars.backman@hotmail.com

LAY OUT

Lars Bäckman

UTGIVNINGSDRESS

Helge Andshuset
Box 1334
621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00

E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA

www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Pia Toftenius.

Konfirmationsläger i Rättvik.

I våra kyrkor finns det konst/utsmyckningar från 800 år. Detta verk tillhör de modernare. Var finns detta konstverk; händer som sträcker sig ut från väggen... och vem är konstnären?

Rätt svar hittar du på sid 2 längst ner.